

Analiza makroekonomskih pokazatelja Republike Hrvatske

Plantak Španić, Ivana

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:148022>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository - Polytechnic of Međimurje Undergraduate and Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA

Ivana Plantak Španić, 0313027023

**Analiza makroekonomskih pokazatelja u Republici
Hrvatskoj**

Završni rad

Čakovec, 2024.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU
STRUČNI PRIJEDIPLOMSKI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA

Ivana Plantak Španić, 0313027023

**Analiza makroekonomskih pokazatelja u Republici
Hrvatskoj**

**Analysis of Macroeconomic Indicators in the Republic of
Croatia**

Završni rad

Mentor:

izv. prof. dr.sc. Damira Tkalec, prof. struč. stud.

Čakovec, 2024.

ZAHVALA

Posebno zahvaljujem mentorici izv. prof. dr.sc. Damiri Tkalec, prof. struč. stud. na pomoći i savjetima kod pisanja ovog završnog rada.

Veliko hvala mojoj obitelji na podršci i motivaciji tijekom studiranja.

Popis kratica po redu pojavljivanja:

BDP - Bruto domaći proizvod

EU – Europska Unija

COVID-19 - Koronavirusna bolest 2019

SAD – Sjedinjene Američke Države

VFO - Višegodišnji financijski okvir

RRF - Instrument za oporavak i otpornost

OECD - Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj

EMU - Ekonomska i monetarna unija

ERM II - European Exchange Rate Mechanism

SAŽETAK

Makroekonomski pokazatelji ukazuju na realno stanje gospodarskog razvoja pojedine države i regije. BDP, stopa nezaposlenosti, tečaj, inflacija – sve su to faktori koji daju uvid u realnost stanja i ukazuju na uspješnost gospodarstva na završetku svake godine. Naravno, ne mogu se zanemariti ostali utjecajni čimbenici kao što su pandemije i ratovi jer i ove se pojave odražavaju na gospodarstvo. Spomenuti makroekonomski faktori mogu biti osim negativnih i pozitivni ili neutralni. Makroekonomski faktori su ti koji postoje u međuodnosu sa svjetskim i regionalnim nepogodama, i pokazuju na sposobnost vlade da se nosi sa tim promjenama. U radu se tako u početnom dijelu analizira makroekonomske faktore i objašnjava se njihov utjecaj formiranje ekonomskog stanja u državi. Jedan dio rada usmjeren je ne obilježja makroekonomske politike Republike Hrvatske. Istražuju se makroekonomski faktori u proteklim godinama te se u završnom dijelu analizira utjecaj prošlih (i trenutnih) globalnih kriza na daljnju perspektivu Republike Hrvatske.

Ključne riječi: *makroekonomski faktori, BDP, stopa nezaposlenosti, tečaj, inflacija*

ABSTRACT

Macroeconomic indicators reflect the actual state of economic development of a particular country or region. GDP, unemployment rate, exchange rate, and inflation are all factors that provide insight into the reality of the situation and indicate the success of the economy at the end of each year. Naturally, other influential factors such as pandemic sandwars cannot be ignored, as these events also impact the economy. The mentioned macroeconomic factors can be negative, positive, or neutral. Macroeconomic factors exist in relation to global and regional disturbances, and they demonstrate the government's ability to cope with these changes. In this paper, the initial section analyzes macroeconomic factors and explains their impact on the formation of the economic situation in the country. One part of the paper focuses on the characteristics of the macroeconomic policy of the Republic of Croatia. Macroeconomic factors in recent years are examined, and the final section analyzes the impact of past (and current) global crises on the future outlook of the Republic of Croatia.

Keywords: *macroeconomic factors, GDP, unemployment rate, exchange rate, inflation*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1 Predmet rada i analiza.....	2
1.2. Struktura rada	2
2. MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI.....	3
2.1. Definicija makroekonomskih pokazatelja	3
2.2. Međusobni utjecaj makroekonomskih faktora	5
3. MAKROEKONOMIJA REPUBLIKE HRVATSKE.....	9
3.1 BDP	9
3.2. Stopa nezaposlenosti	15
3.3. Inflacija	18
3.4. Tečaj	21
4. OBILJEŽJA MAKROEKONOMSKE POLITIKE U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	25
4.1. Komparativna analiza makroekonomskih pokazatelja u razdoblju od 2020.- 2023.	25
4.2. Utjecaj članstva u Eurozoni na makroekonomsku politiku RH	31
5. ZAKLJUČAK.....	35
IZJAVA O AUTORSTVU	35
LITERATURA	37
PRILOZI.....	40

1. UVOD

Makroekonomski pokazatelji kao što su javni dug, BDP (bruto domaći proizvod), stopa nezaposlenosti nisu samo faktori koji ukazuju na gospodarstvo pojedine države ili regije, već se radi o elementima koji govore o čitavom društvu. Društvo, država, regija, na sve njih utječe makroekonomska volatilitnost, posebice države u kojima se periodično manifestiraju razne krize. Te krize stvaraju pojave kao što je inflacija koja dodatno produbljuje i potencira nepovoljne međuodnose makroekonomskih faktora.

Brojne globalne ekonomske krize 20. stoljeća učinile su makroekonomsku volatilitnost ključnim pitanjem u analizi odrednica gospodarskog rasta. Mnoštvo načina na koje utječe na dugoročni potencijal rasta gospodarstava, njezini različiti uzroci i niz metoda kojima se mjeri, čine gospodarsku volatilitnost složenim i višedimenzionalnim fenomenom. Stoga se pojam 'volatilitnost' smatra općim pojmom, koji kombinira sve dostupne tehnike za mjerenje ekonomskih fluktuacija i makroekonomskih faktora. Literatura nudi opsežnu analizu makroekonomskih faktora koji imaju mogućnost stvoriti intenzivan utjecaj, čak i na države koje obiluju resursima te gospodarskom stabilnošću. Korelacija makroekonomskih faktora je izraženija u zemljama u razvoju, koje su često izložene značajnijim vanjskim šokovima, ali nemaju unutarnje uvjete koji bi im omogućili da ih lakše apsorbiraju.

Općenito, faktori za mjerenje učinkovitosti gospodarstva uključuju stopu rasta realnog BDP-a, stopu inflacije i kamatnu stopu. Ova tri makroekonomska faktora povezana su jedan s drugim. Visoka inflacija znak je makroekonomske neravnoteže. Često smanjuje gospodarski rast i izgleda za budući rast, čime se smanjuju raspoloživa sredstva provedbe za postizanje ciljeva održivog razvoja.

Makroekonomski pokazatelji se razlikuju po svom značenju i utjecaju koji imaju na gospodarstvo, ali općenito govoreći, postoje dvije glavne vrste pokazatelja.

1. Vodeći pokazatelji (engl. leading indicators), koji predviđaju kamo bi gospodarstvo moglo krenuti. Vlade ih često koriste za provedbu politika jer predstavljaju prvu fazu novog gospodarskog ciklusa. To uključuje krivulju prinosa, kamatne stope i cijene dionica.
2. Indikatori zaostajanja (engl. lagging indicators), koji odražavaju povijesnu izvedbu gospodarstva i mijenjaju se tek nakon što se uspostavi trend. Koriste se za potvrdu da je trend u tijeku. To uključuje podatke o BDP-u, inflaciji i zapošljavanju.

1.1 Predmet rada i analiza

Predmet rada je usklađen sa naslovom rada. Primarni fokus je analiza makroekonomskih pokazatelja, istraživanje njihove važnosti, raznolikosti te utjecaja na ekonomiju. U radu se također istražuje makroekonomske pokazatelje koji govore o gospodarskom stanju Republike Hrvatske, prošlom, trenutnom i budućem. Istražuje se utjecaj gospodarske krize potaknute COVID-om.

Od završetka Domovinskog rata Republika Hrvatska ima manje stabilnu gospodarsku politiku koju vlade, bez obzira na politička promjene, dugoročno i adekvatno implementiraju. Hrvatska i u 21. stoljeću ima epitet 'zemlje u tranziciji'. Rat, privatizacija, gospodarske oscilacije, recesija iz 2008., potom pandemija – sve se to odrazilo na trenutno stanje Republike Hrvatske. Rad tako analizira pojedine makroekonomske pokazatelje koji pružaju uvid u trenutno stanje države koja je članica Europske Unije i članica Eurozone.

Istraživanje u ovome radu se bazira na tzv. metodi istraživanja za stolom; koristili su se razni sekundarni podaci (knjige, znanstveni članci, elektronički izvori, zakoni i sl.) kako bi se sakupile informacija koje progovaraju o temi ovog rada. Koristi se literatura domaćih i stranih autora.

Kao metode rada korištene su: analize i sinteze, indukcija i dedukcija, povijesna metoda, metoda komparacije, deskriptivna metoda.

1.2. Struktura rada

Rad je podijeljen u pet poglavlja. Prvo poglavlje 'Uvod' određuje terminologiju i istraživački fokus rada. Drugo poglavlje 'Vrste makroekonomskih pokazatelja' analizira kategorije pokazatelja te njihove međuodnose. Treće poglavlje 'Makroekonomija Republike Hrvatske' ispituje faktore makroekonomskih pokazatelja koji imaju utjecaj na formiranje ekonomskog stanje Republike Hrvatske. Četvrto poglavlje 'Obilježja makroekonomske politike u Republici Hrvatskoj' analizira gospodarstvo Hrvatske u proteklim godinama te se pruža uvid u važnost događaja kao što su pandemija, članstvo u Uniji, Eurozona, manifestiranje javnog duga, inflacija i siromaštvu u Hrvatskoj, a sve na temelju makroekonomskih pokazatelja.

2. MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI

Makroekonomski faktori su utjecajni fiskalni, prirodni ili geopolitički čimbenici koji utječe na regionalno ili nacionalno gospodarstvo. Makroekonomski čimbenici stvaraju efekt na sve slojeve stanovništva, a ne samo na nekoliko odabranih pojedinaca. Primjeri makroekonomskih čimbenika uključuju pad ili raste stope nezaposlenosti te inflaciju. Ove pokazatelje ekonomske uspješnosti pomno prate vlade, tvrtke i potrošači (Ježovita, 2013).

2.1. Definicija makroekonomskih pokazatelja

Makroekonomski faktori su široki pokazatelji financijskog rasta ili pada koji utječu na gospodarstvo. Također je i geopolitički, ekološki ili ekonomski događaj koji može utjecati na monetarnu stabilnost u vezi s cjelokupnim gospodarstvom zemlje ili regije umjesto određenog dijela stanovništva. Makroekonomski faktor može se smatrati pozitivnim, negativnim ili neutralnim, na temelju način na koji utječe na gospodarstvo. Prirodna katastrofa može negativno utjecati na proizvodnju i prodaju robe, dok se veće stope proizvodnje zbog potražnje za više robe smatraju pozitivnim makroekonomskim čimbenicima. Makroekonomske čimbenike proučavaju ekonomisti, financijski analitičari i drugi stručnjaci koji pomažu u izvješćivanju o financijskom zdravlju zemlja. Ovi čimbenici također pomažu kreatorima politika i ekonomskim savjetnicima koji rade s vladama, tvrtkama i međunarodnim tržištima (Bjørnskov i sur., 2005).

Potrebno je istaknuti makroekonomske čimbenike koji utječu na gospodarstvo (Marinković i sur., 2018):

1. Kamatne stope - Vrijednost nacionalne valute uvelike utječe na 'zdravlje' njezina gospodarstva. Kamatne stope odražavaju iznos povrata ostvaren ulaganjem novca unutar financijskog sustava zemlje. Više kamatne stope ukazuju na veću vrijednost valute nacionalnog gospodarstva.
2. Inflacija - Inflacija opisuje povećanje prosječne cijene dobara ili usluga tijekom određenog vremenskog razdoblja. Inflacija koja se brzo javlja mjera je ekonomske nestabilnosti ili pada, dok se stabilna inflacija obično predviđa kao normalan ekonomski faktor.
3. Fiskalna politika - Monetarnu politiku oblikuju velike financijske institucije u javnom i privatnom sektoru. Velike banke i vladine agencije donose odluke koje utječu na kamatne stope, inflaciju i savezne proračune. Ovo usmjerava tok novca u optjecaju unutar gospodarstva.
4. Bruto domaći proizvod (BDP) - Bruto domaći proizvod opisuje ukupnu ekonomsku vrijednost dobara i usluga koje proizvodi neka zemlja. BDP je također mjera potrošnje vlade i njenih

građana zajedno s financijskim učinkom trgovine i ulaganja unutar nacije. BDP se obično izračunava godišnje. Veći BDP per capita ukazuje na veći životni standard građana neke zemlje (Andabaka i sur., 2024)

5. Nacionalni dohodak - Nacionalni dohodak je kombinirani iznos novca koji država stvara unutar svog gospodarstva. Ova brojka pomaže ekonomistima u mjerenju gospodarskog rasta zajedno sa životnim standardom građana, uključujući raspodjelu dohotka.
6. Zapošljavanje - Stopa nezaposlenosti u zemlji daje pokazatelj ekonomskog zdravlja nacije. Viša stopa zaposlenosti u odnosu na nezaposlene ukazuje na jače gospodarstvo. Kada je većina građana zaposlena, njihova potrošnja povećava količinu novca u optjecaju i potiče gospodarstvo.
7. Stopa gospodarskog rasta - Ovaj faktor opisuje promjenu u postotku troškova proizvodnje dobara ili usluga u zemlji tijekom određenog vremenskog razdoblja u odnosu na prethodno razdoblje rasta.
8. Industrijska proizvodnja - Ovisno o glavnim industrijama zemlje, proizvodnja robe iz tih objekata pridonosi ekonomskim fluktuacijama nacije. Ovaj makroekonomski faktor također može ukazivati na volatilnost tržišta.
9. Međunarodna trgovina - Međunarodno trgovanje robom i uslugama utječe na ekonomsko zdravlje zemlje pokazujući vrijednost njihove valute i potražnju za njom u cijelom svijetu. Gospodarstva koja izvoze više robe nego što uvoze kroz međunarodnu trgovinu postižu suficit i podižu vrijednost svoje valute budući da je njihova roba u većoj potražnji. Ako neka zemlja uvozi više nego što izvozi, oni troše više svoje valute kupujući robu od druge nacije. Taj se fenomen naziva trgovinski deficit i uzrokuje manju vrijednost valute od one gospodarskog trgovinskog partnera.
10. Maloprodaja - Maloprodaja pokazuje koliko građani troše. Poslovni trgovci gledaju izvješća o potrošnji kako bi stekli uvid u cjelokupno stanje gospodarstva. Maloprodaja je izravno tržište za domaću robu i usluge. Kad se maloprodaja poveća, raste i gospodarski rast.
11. Poslovni ciklus - Predvidljivi ekonomski obrasci rasta, recesije i oporavka nazivaju se poslovnim ciklusom. Ovaj ciklus utječe na ekonomska tržišta i može se promatrati kroz razdoblja niske nezaposlenosti i visoke stope proizvodnje koja se pretvaraju u visoku nezaposlenost i nisku proizvodnju i ponovno u gospodarski rast.

2.2. Međusobni utjecaj makroekonomskih faktora

Odnosi između različitih makroekonomskih faktora opsežno se proučavaju u polju makroekonomije. Dok se makroekonomija bavi općim gospodarstvom u cjelini, mikroekonomija sužava svoje područje proučavanja na pojedinačne subjekte, kao što su potrošači i poduzeća, te njihova ekonomska ponašanja i obrasce donošenja odluka. Makroekonomski faktor može uključivati sve što utječe na smjer određenog velikog tržišta. Na primjer, fiskalna politika i razni propisi mogu utjecati na državna i nacionalna gospodarstva, dok potencijalno mogu izazvati šire međunarodne implikacije (Krueger, 2009).

Makroekonomski faktori imaju intenzivan utjecaj na život stanovništva zemalja. Tijekom posljednjih desetljeća objavljeno je više studija koje govore o toj korelaciji. Postoji nekoliko studija koje istražuju odnos između ekonomskih čimbenika i zadovoljstva životom. Easterlin (1974.), na primjer, nalazi pozitivan odnos između razine prihoda i sreće. Studija uključuje 30 istraživanja između 1946. i 1970. koja pokrivaju 19 zemalja. No, Oswald (1997.) kritizira Easterlina (1974.), smatra da postavljanje pitanja ljudima o njihovoj sreći i zadovoljstvu ne može odražavati stvarnu sreću. Također se podaci poput broja samoubojstava ne mogu koristiti za mjerenje razine sreće u društvu jer je samoubojstvo mentalna bolest. Oswald primjećuje da su nezaposleni ljudi vrlo nesretni i stoga je glavni razlog nesreće nezaposlenost. Štoviše, bračni status, vrsta posla, dobro obrazovanje i visoka primanja pozitivno su povezani sa srećom. Slično tome, DiTella i suradnici (2003) nalaze pozitivnu korelaciju između povoljnih makroekonomskih varijabli poput BDP-a i sreće. Hayo (2004) istražuje zemlje istočne Europe i nalazi da su dob, bračni status, država, razina obrazovanja, status zaposlenja, prihod i vjera važni čimbenici zadovoljstva životom (DiTella, MacCulloch, 2006).

Nadalje, otkriva da ljudi koji žive u ruralnim područjima imaju veće zadovoljstvo životom od onih koji žive u gradovima. Prema Hayo (2004), to se može objasniti razlikama u kupovnoj moći i sporijom prilagodbom razina aspiracija ruralnih stanovnika. Borooah (2006) analizira razinu sreće u zemljama koristeći veliki uzorak među zemljama. Nalazi pokazuju da su najnesretnije zemlje one koje su nedavno stekle neovisnost, ali nemaju demokratske režime, dok su najsretnije industrijalizirane zemlje. Borooah je tražio odgovore na pitanje žele li ljudi posvuda uglavnom iste stvari kako bi bili sretni. Prema njegovim nalazima vjera, dovoljan životni standard, posao, obiteljski život i zdravlje dovoljni su za sreću (Borooah, 2006).

Bjornskov (2003) testira odnos između društvenog kapitala i zadovoljstva životom koristeći bruto nacionalni dohodak (BND) po glavi stanovnika, trgovinu po BDP-u, Gini koeficijent, Gastilov indeks, povjerenje, ekonomski rast, inflaciju, broj stanovnika, obrazovanje i nezaposlenost. Rezultati pokazuju da iznimno visoka razina društvenog kapitala na individualnoj razini može biti nepovoljna za prihode osobe, dok na nacionalnoj razini društveni kapital vodi do sreće (Bjornskov i sur., 2006).

Negativni makroekonomski faktori uključuju događaje koji mogu ugroziti nacionalna ili međunarodna gospodarstva. Strahovi od političke nestabilnosti uzrokovane uključenošću nacije u građanski ili međunarodni rat vjerojatno će pojačati ekonomske turbulencije, zbog preraspodjele resursa ili štete na imovini, imovini i sredstvima za život (Krueger, 2009).

Nepredviđeni katastrofalni događaji, kao što je ekonomska kriza 2008., naknadno su stvorili dalekosežni učinak nepovoljnih 'valova', što je rezultiralo strožim zahtjevima za očuvanje kapitala za bankarske institucije na globalnoj razini (Marinković i sur., 2018). Ostali negativni makroekonomski čimbenici uključuju prirodne katastrofe, kao što su potresi, tornada, poplave i šumski požari. Pandemija COVID-19 još je jedan primjer negativnog makroekonomskog faktora. Restrikcije (engl. lockdown) su izazvala masovnu nezaposlenost, veliku državnu potrošnju i obustavu opskrbe, a kasnije su pridonijela brzom inflaciji.

Određeni ekonomski pomaci nisu ni pozitivni ni negativni. Umjesto toga, precizne implikacije određene su namjerom radnje, kao što je regulacija trgovine preko državnih ili nacionalnih granica. Priroda dotične radnje, kao što je donošenje ili ukidanje trgovinskog embarga, potaknut će bezbroj učinaka, ovisno o gospodarstvu na koje se utječe (Ježovita, 2013).

Pozitivni makroekonomski faktori uključuju događaje koji naknadno potiču prosperitet i gospodarski rast unutar jedne nacije ili skupine nacija. Na primjer, pad cijena goriva u SAD-u mogao bi potaknuti potrošače na kupnju više maloprodajnih dobara i usluga. Štoviše, kako se potražnja za robom i uslugama povećava, nacionalni i međunarodni dobavljači tih artikala neizbježno će uživati povećane prihode od povećane aktivnosti potrošača. S druge strane, povećana dobit može dovesti do povećanja cijena dionica (Krueger, 2009).

Gospodarstva su često ciklička na makroekonomskoj razini. Kako pozitivni utjecaji promiču prosperitet, povećana potražnja može potaknuti više cijene, što zauzvrat može potisnuti gospodarstvo, budući da kućanstva ograničavaju svoju potrošnju. Kako ponuda počinje

nadmašivati potražnju, cijene mogu ponovno pasti, što dovodi do daljnjeg prosperiteta, do sljedeće promjene u ekonomskoj ponudi i potražnji (Marinković i sur., 2018).

Makroekonomski čimbenici uključuju inflaciju, fiskalnu politiku, razine zaposlenosti, nacionalni dohodak i međunarodnu trgovinu. Makroekonomske varijable definirane su kao pozitivne, negativne ili neutralne ovisno o njihovom utjecaju na gospodarstvo. Faktori spadaju u određenu kategoriju na temelju načina na koji varijabla utječe na gospodarstvo. Pozitivne makroekonomske varijable potiču gospodarski rast i stvaraju financijsku stabilnost unutar gospodarstva. Oni uključuju povećanu potražnju za proizvodima i uslugama. Pozitivni makroekonomski čimbenici ubrizgavaju više novca u gospodarstvo i potiču industrije na širenje. Pozitivne varijable stvaraju veću potrošačku moć za građane koji imaju koristi od pozitivnih makroekonomskih čimbenika unutar gospodarstva. Neutralni makroekonomski čimbenik ima potencijal izazvati pozitivne ili negativne ekonomske učinke. Trgovinski embargo primjer je neutralnog faktora zbog nepoznatih posljedica ovih političkih pregovora između gospodarskih sila. Negativni čimbenici koji utječu na gospodarski rast uključuju nepredviđene događaje ili strateške politike koje uzrokuju zaustavljanje gospodarske ekspanzije. Visoka nezaposlenost i povećana inflacija neke su od posljedica negativnih makroekonomskih čimbenika (Krueger, 2009).

Literatura o gospodarskoj ranjivosti zemalja u razvoju naglašava značajan doprinos veličine i učestalosti vanjskih i prirodnih šokova strukturnoj ranjivosti zemalja u razvoju. Istraživanje koje su proveli Mauro i Becker (2006.) identificira vanjske šokove koji uzrokuju šokove rasta, kao što je pogoršanje u odnosu na uvjete trgovine i nagli prekid kretanja kapitala (Mauro, Becker, 2006).

Slično tome, Raddatz (2007.) ispituje izvore volatilnosti BDP-a u najmanje razvijenim zemljama. On daje analizu ukupnog i relativnog doprinosa vanjskih šokova volatilnosti BDP-a na temelju raščlambe varijance BDP-a (Cariolle, Goujon, 2015). Raddatz pokazuje da vanjski šokovi (uvjeti trgovine, cijena primarnih proizvoda, i razvojna pomoć) imaju samo marginalni učinak na volatilnost stope rasta BDP-a, dok su unutarnji faktori povezani s gospodarskom politikom (razina javnog deficita, inflacija i precijenjenost deviznih tečajeva) daju značajan doprinos. Ovi rezultati potvrđuju rezultate Fatasa i Mihova (2006., 2007.), pokazujući da ekonomska volatilnost djelomično proizlazi iz volatilnosti proračunske politike (Perry i sur., 2008).

U svojoj studiji Ram navodi da postoji nedostatak značajne povezanosti između društvenog kapitala i sreće. Ostali nalazi studije su sljedeći (Gomez-Balcacer i sur., 2023):

- Prvo; nalaze pozitivnu korelaciju između prihoda i sreće.
- Drugi; podskupine s visokim i niskim dohotkom su slične.
- Treći; nejednakost prihoda i inflacija nisu usko povezani sa srećom.
- Četvrti; rezultati pokazuju da su zemlje Latinske Amerike sretne, a zemlje koje imaju tranzicijska gospodarstva nisu.

Bjornskov i suradnici kritiziraju nedostatak konsenzusa o varijablama i statističkoj snazi u analizi. Sumnjaju da ispitani faktori (npr. državni izdaci) mogu različito utjecati na populacije. Otkrili su da se zadovoljstvo životom povećava s društvenim povjerenjem i da državni izdaci negativno utječu na zadovoljstvo životom. Prema Bjornskovu i sur. nacionalni dohodak nije bitan za zadovoljstvo životom. Također, zaključuju da državna potrošnja može više utjecati na muškarce nego na žene. Koristeći veliki uzorak, analiziraju 54 različita agregatna faktora uključujući polja ekonomije, politike, institucionalnog i ljudskog razvoja. Rezultati pokazuju pozitivnu korelaciju između prihoda i blagostanja te između obrazovanja i zadovoljstva životom (Bjørnskov i sur., 2005).

Na makroekonomske faktore se ne smije stoga gledati kao sa 'samo' statističke pokazatelje već kao istinski odraz kvalitete života. Naposljetku, neki istraživači razlikuju učinak na rast 'normalnih' fluktuacija BDP-a (pozitivnih ili negativnih, ponovljenih i na prosječnoj ljestvici) i učinak 'kriza' mjeren padom BDP-a preko određenog praga. Istodobno uvođenje ovih dviju varijabli volatilnosti u njihove regresije pokazuje važan i značajan učinak 'krizne' razine volatilnosti na rast i beznačajan učinak normalne tj. prosječne volatilnosti. Istu klasifikaciju volatilnosti upotrijebili su razni akademici i primijenili je na učinak financijskog sistemskog rizika na rast. Oni nalaze pozitivan odnos između financijske krize i rasta, što se objašnjava učinkom poluge razine zaduženosti poduzeća na njihova ulaganja (Cariolle, 2012).

3. MAKROEKONOMIJA REPUBLIKE HRVATSKE

Rizici vezani uz središnju projekciju realnoga gospodarskog rasta Hrvatske čine se uravnoteženi. Gospodarska kretanja u međunarodnom okružju te kretanja cijena sirovina i energenata vrlo su neizvjesna. Iako tekuća kretanja ukupne aktivnosti u Hrvatskoj ostaju relativno povoljna, osobito u trgovini i građevini, slabost prerađivačke industrije te snažan pad pouzdanja poduzeća u industriji na početku drugog tromjesečja upućuju na negativne rizike za robni izvoz. Osim toga, projicirani rast investicija uvelike će ovisiti o sposobnosti, ponajprije javnoga, ali i privatnog sektora, da uspješno iskoriste raspoloživa sredstva iz fondova EU-a. S druge strane, u slučaju smirivanja geopolitičkih napetosti kretanje vanjske potražnje moglo bi biti bolje od očekivanja i povoljno djelovati na izvoz robe. Također, povoljnija kretanja na tržištu rada i naglašeniji rast plaća mogli bi potaknuti veći rast osobne potrošnje (HNB, 2024).

Idući redovi analiziraju makroekonomske faktore Republike Hrvatske. Daje se uvid u stanje Hrvatske u godinama prije, tokom i poslije pandemije.

3.1 BDP

Hrvatska narodna banka u 2024. očekuje ubrzavanje godišnjeg rasta realnog BDP-a Hrvatske na 3,3%, s 3,1% u 2023., a u sljedeće bi se dvije godine rast mogao postupno usporiti. Prema prvim procjenama DZS-a realni BDP u prvom se tromjesečju povećao za 1,0% u odnosu na kraj 2023., pri čemu su glavni generatori rasta i nadalje bili uslužne djelatnosti i građevinarstvo, što odražava snažnu osobnu potrošnju, u uvjetima nastavka rasta zaposlenosti i realnih plaća, intenziviranje rasta investicija, osobito javnih, te povoljna kretanja u turizmu. Očekivano intenziviranje gospodarske aktivnosti u cijeloj 2024. odražava očekivani nastavak snažnog rasta osobne potrošnje, podržan povoljnim kretanjima na tržištu rada i ekspanzivnom fiskalnom politikom, potom jačanje vanjske potražnje te oporavak robnoga izvoza i investicija poduzeća. U 2025. i 2026. očekuje se relativno ujednačen porast glavnih sastavnica BDP-a zbog daljnjeg rasta vanjske potražnje, povoljnih kretanja na tržištu rada i nastavka priljeva relativno visokih iznosa sredstava iz fondova EU-a. No, gospodarski bi se rast u uvjetima očekivanog poboljšanja strukturnog salda opće države mogao postupno usporiti prema prosječnoj stopi od 2,7% (HNB, 2024).

Realni BDP Hrvatske porastao je za 3,1% u 2023. kao rezultat povećanja potrošnje kućanstava i države, veće investicijske aktivnosti i pozitivnog razvoja neto izvoza. Osobnu

potrošnju poduprlo je značajno povećanje realnih plaća u kontekstu skućenog tržišta rada. Rast ulaganja bio je poduprijet sve većom apsorpcijom sredstava EU-a, kako u okviru Višegodišnjeg financijskog okvira (VFO), tako i u okviru Instrumenta za oporavak i otpornost (RRF). Pad robnog izvoza više je nego nadoknađen rastom izvoza usluga i manjim uvozom (HNB, 2023).

Očekuje se da će hrvatski BDP u 2024. porasti za 3,3%, također zahvaljujući snažnoj dinamici na kraju 2023. Glavni impuls rastu trebao bi doći od osobne potrošnje, potaknute stalnim rastom realnih plaća i zaposlenosti te jačom kreditnom aktivnošću. Predviđa se da će državna potrošnja rasti, uglavnom zbog sveobuhvatne reforme plaća u javnom sektoru kojom su značajno usklađeni, ali i povećani izdaci na plaće. Predviđa se da će se rast ulaganja usporiti, također zbog očekivanog privremenog usporavanja apsorpcije sredstava EU-a, s velikim isplata u okviru VFO-a za razdoblje 2014. – 2020. koji završavaju 2023. (posljednja godina ciklusa), i s apsorpcijom sredstava u okviru '2021. - 27 VFO' ubrzava se samo postupno. Sve veća vanjska potražnja trebala bi potaknuti progresivni oporavak izvoza roba, budući da će izvoz usluga, uglavnom turizma, nastaviti rasti sporijim tempom. Zbog većeg rasta uvoza uz snažnu domaću potražnju, očekuje se da će doprinos neto izvoza rastu postati blago negativan (HNB, 2023).

Predviđa se da će rast BDP-a usporiti u 2025. na 2,9% kako se zamah rasta potrošnje usporava zbog sporijeg povećanja plaća u privatnom i javnom sektoru. Istodobno, ubrzanje apsorpcije sredstava EU-a, uključujući višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027., i ublažavanje uvjeta financiranja trebali bi rezultirati umjerenim ubrzanjem investicijske aktivnosti. Očekuje se da će izvoz robe dodatno ojačati kako se povećava potražnja glavnih trgovinskih partnera. Međutim, očekuje se da će ograničenja ponude tijekom vrhunca turističke sezone i mogući gubici cjenovne konkurentnosti malo usporiti širenje izvoza usluga. Kako uvoz usporava s domaćom potražnjom, doprinos vanjskog sektora rastu bit će marginalno pozitivan. Rizici za ove izgleda uključuju daljnja znatna povećanja plaća koja bi mogla potaknuti rast osobne potrošnje veći od očekivanog, osobito 2024., ali također izazvati pritiske na cijene koji bi naštetili konkurentnosti izvoznika, osobito 2025. Potencijalna ograničenja kapaciteta apsorpcije mogla bi dovesti do usporavanja unosa sredstava EU-a, što negativno utječe na rast ulaganja (HNB, 2023).

Uz ovo, moraju se istaknuti efekti nedavne pandemije. Pandemija COVID-19 imala je utjecaja u cijeloj Europi. Sve razine vlasti - uključujući regionalnu i lokalnu razinu - morat će igrati ulogu u ublažavanju učinaka pandemije u smislu ljudskih i socijalnih troškova, kao i gospodarstava

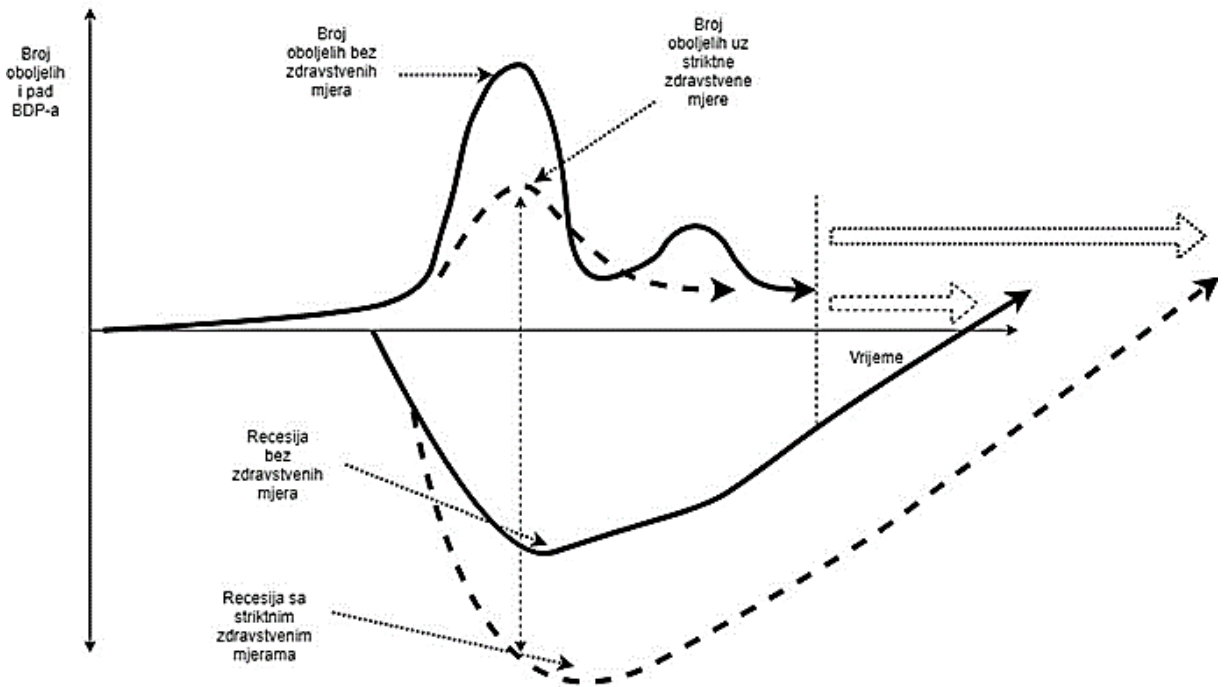
i javnih financija. Mnogi su gradovi i regije već bili suočeni s devastirajućim, izravnim učincima pandemije. Kako se zaključavanja (engl. lockdown) pretvaraju u krajnje strategije, i dalje su potrebne nove mjere za podršku lokalnim poduzećima i zajednicama. Početkom 2020. godine pandemija COVID-19 promijenila je život kakav se poznaje. Jedan od najvećih utjecaja bio je na gospodarstvo koje je pretrpjelo svoj najznačajniji pad nakon naftne krize 70ih godina 20. stoljeća. Ipak, s ubrzanim uvođenjem cjepiva, nada je definitivno na pomolu. Prošla godina bila je teška za gospodarstvo. Međutim, ispostavilo se da se potrošnja potrošača brzo vratila 'na staro'. Iako se potrošnja smanjila između 50% i 60% u Njemačkoj, Francuskoj, Italiji i Španjolskoj tijekom prvog lockdowna u travnju 2020. godine, ona se tijekom godine stabilizirala na sva četiri tržišta (N26, 2021):

- nakon što je u prvoj blokadi pala na 60% ispod tipične potrošnje, Njemačka je u drugoj blokadi dosegla oko 85% svoje potrošnje prije pandemije - oporavak od + 42%
- Francuska je ostvarila najveći skok u oporavku potrošnje, popevši se na 80% nakon što je u prvom zaključavanju pala oko 50% - što je oporavak od + 60%
- u Španjolskoj je potrošnja pala na 50% ispod prosjeka u prvom zaključavanju, a zatim je porasla na 75% u drugom zaključavanju - što pokazuje oporavak od + 50%
- potrošnja je pala na 50% ispod prosjeka u Italiji tijekom prvog lockdowna, a zatim se povećala na oko 70% - oporavak od 40%.

U periodu od siječnja do ožujka eurozona je imala manjak potrošnje za 0,6 posto. Ovo je drugi puta da se ovakvo što događa od početka pandemije, tzv. recesija s dvostrukim smanjenjem. Ipak, među nacionalnim gospodarstvima koja su do sada objavila podatke, ovo se ponavlja samo u Italiji. Druge su pak zemlje zabilježile rast u jednom ili drugom od posljednja dva tromjesečja. Primjerice, francusko je gospodarstvo u prva tri mjeseca 2021. godine imalo pozitivan skok za 0,4 posto nakon što se zabilježio pad na kraju 2020. godine. U Njemačkoj je pak bilo obrnuto – imala je rast u četvrtom tromjesečju prošle godine i naglim padom u 2021. g. od 1,7 posto (15). Iduća slika prikazuje korelaciju pandemije i recesije:

Grafikon 1. Teorijska krivulja pandemije i krivulja recesije

Teorijska krivulja pandemije COVID-19 i krivulja recesije

Autor: V. Čavrak, prilagođeno prema Baldwin i Weder di Mauro, 2020.

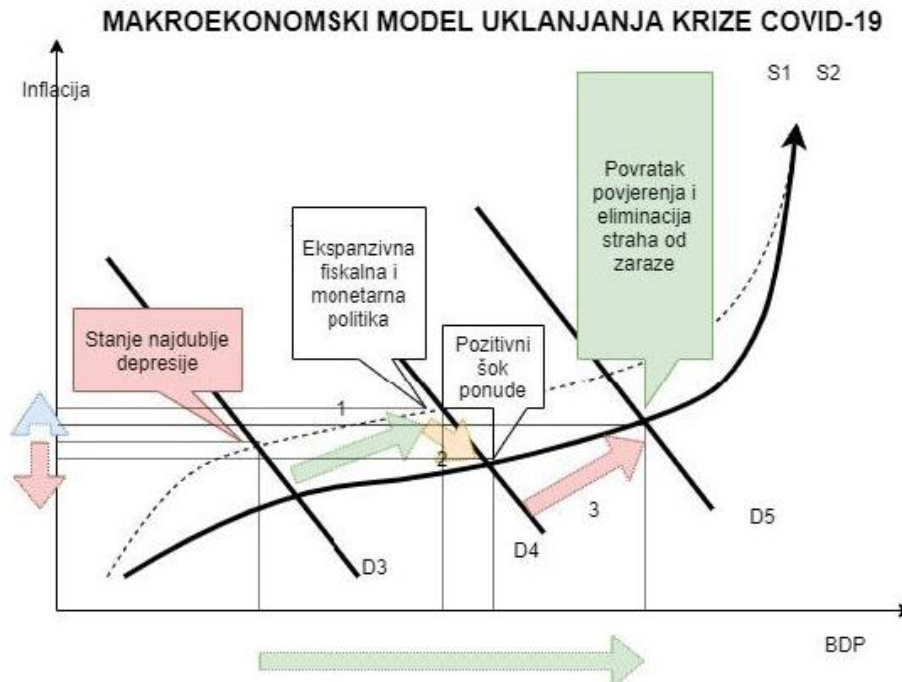
Izvor: Čavrak, V. (2020) *Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju*.

Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb. str. 7.

Kada se u obzir uzme vrijeme kretanja makroekonomskih faktora, najteže i najsporije traje oporavak investicija zbog velikog šoka ponude i potražnje. Ovo podrazumijeva da će i nakon završetka pandemije poduzeća poslovati na nižim razinama kapaciteta od onoga na što su obično navikli. Da je ovo uobičajena kriza, do oporavka bi došlo u periodu od 6 do 8 mjeseci. Očito je kako će posljedice korona krize u ekonomiji svijeta biti značajne jer su kompleksne i zahvaćaju sve aspekte života (Čavrak, 2020).

U kontekstu mjera fiskalne i monetarne politike, može se primijeniti čitav niz instrumenata no mora se voditi računa da se čine one mjere koje nisu suviše komplicirane čiji su učinci očiti i učinkoviti. Nema potrebe opterećivati sustav administracijom i birokracijom u ovim trenucima (Čavrak, 2020):

Grafikon 2. Makroekonomski model uklanjanja krize COVID-19

Izvor: Čavrak, V. (2020) *Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju*.

Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb. str. 14.

Kada se razmatra republika Hrvatska, nekoliko je potencijalnih scenarija. U kraćem vremenu je nužno činiti restrukturiranje proračuna zato što se struktura troškova zbog pandemije i restrikcija promijenila. U vremenu najnižih kamata moguće je zaduživanje države u inozemstvu te na domaćem tržištu. Tijekom ovakvih događaja ekonomisti koji djeluju i razmišljaju u skladu s modernom monetarnom teorijom smatraju kako je najbolji potez tiskati novac jer potrebno je izravno financirati proračuna od strane HNB-a. Ovo je jedna od rijetkih pogodnosti koju Hrvatska ima, a zemlje EMU-a nemaju. U trenucima pandemije kao što je ova, nužno je činiti određene korake koji u prošlosti ne bi bili potrebni jer u suprotnom financijske štete mogu biti značajne (Čavrak, 2020).

Ono što je pozitivno za Hrvatsku jest da ovu pandemiju krizu, za razliku od ekonomske krize iz 2008. godine, dočekuje pripravnija, bez suvišnih problema u internom i eksternom okruženju. Ovime se ukazuje na dugotrajan proces razduživanja domaćih sektora potenciran prethodnom krizom, na uvećan sektor razmjenjivih dobara. Mnogi su domaći sektori u prošlosti bili orijentirani isključivo na unutarnje tržište, a prije 2008. su bili financirani uglavnom dugom

te su tako opteretili gospodarstvo. Ono što je utjecalo na promišljenije ponašanje hrvatskih vlada je pristupanje EU što je utjecalo na formiranje održivosti duga i neto inozemne pozicije. Uz ovo, povoljnija je situacija na tržištu rada uz rekordno nisku stopu nezaposlenosti netom prije izbijanja pandemijske krize (Program konvergencije Republike Hrvatske za 2020. i 2021. godinu, travanj 2020).

Ova će kriza dovesti do jednokratnog povećanja fiskalnog deficita, kao i do jednokratnog i znatnog porasta javnog udjela u BDP-u. No, kriteriji koji se odnose na udio javnog duga u BDP-u ne znači isključivo taj udio 60% ili manji, već i priliku da se vidi kako je Hrvatska na stabilnoj održivoj putanji smanjenja javnog duga. Ovo podrazumijeva da će se svake godine udio javnog duga u BDP-u umanjiti za jednu dvadesetinu između tekuće razine, odnosno trenutne razine udjela javnog duga u BDP-u i onog željenog od 60%. 2020. godine Hrvatska je imala priliku primijeniti fiskalni paket mjera, kako su činile i druge članice Europske unije i zemlje članice eurozone. Prosječno će se udio javnog duga u BDP-u u svim članicama Europske unije povećati preko 8%, a članstvo u eurozoni neće predstavljati problem. Članice eurozone su imale pravo na paket mjera pomoći koje Hrvatska nije imala. Radi se o svojevrsnom europskom stabilizacijskom mehanizmu, odnosno financijskim paketima koji pomažu stabilizirati državne ekonomije. Hrvatska nema mogućnost korištenja tog mehanizma. Također, zemlje članice eurozone mogu participirati i koristiti prednosti vrlo ekspanzivne monetarne politike Europske središnje banke, a Hrvatska se nije mogla osloniti na tuđu pomoć već samo na sebe. Vidljivo je kako u ovakvim kriznim vremenima dolazi do izražaja prednost članstva u eurozoni u odnosu na ovu situaciju kakva je trenutačno u Hrvatskoj (Hrvatska Narodna Banka, 2020).

Ovdje se mora istaknuti još jedan važan čimbenik, a to je pad populacije odnosno smanjenje broja stanovništva. Republika Hrvatska naime iz godine u godinu ima sve manji broj stanovnika jer stanovništvo se iseljava u razvijenije zemlje. Smatra se kako je od 1991. g. do 2021. g. Hrvatska izgubila preko 900 tisuća stanovnika, a nakon ulaska u EU čak 400 tisuća stanovnika. Pri izračunu BDP-a dolazi do tzv. učinka nazivnika gdje smanjenjem broj stanovnika dolazi do smanjenja broja nazivnika pri čemu nastaje većina razina BDP-a isključivo zbog demografskih gubitaka (Andabaka i sur., 2024).

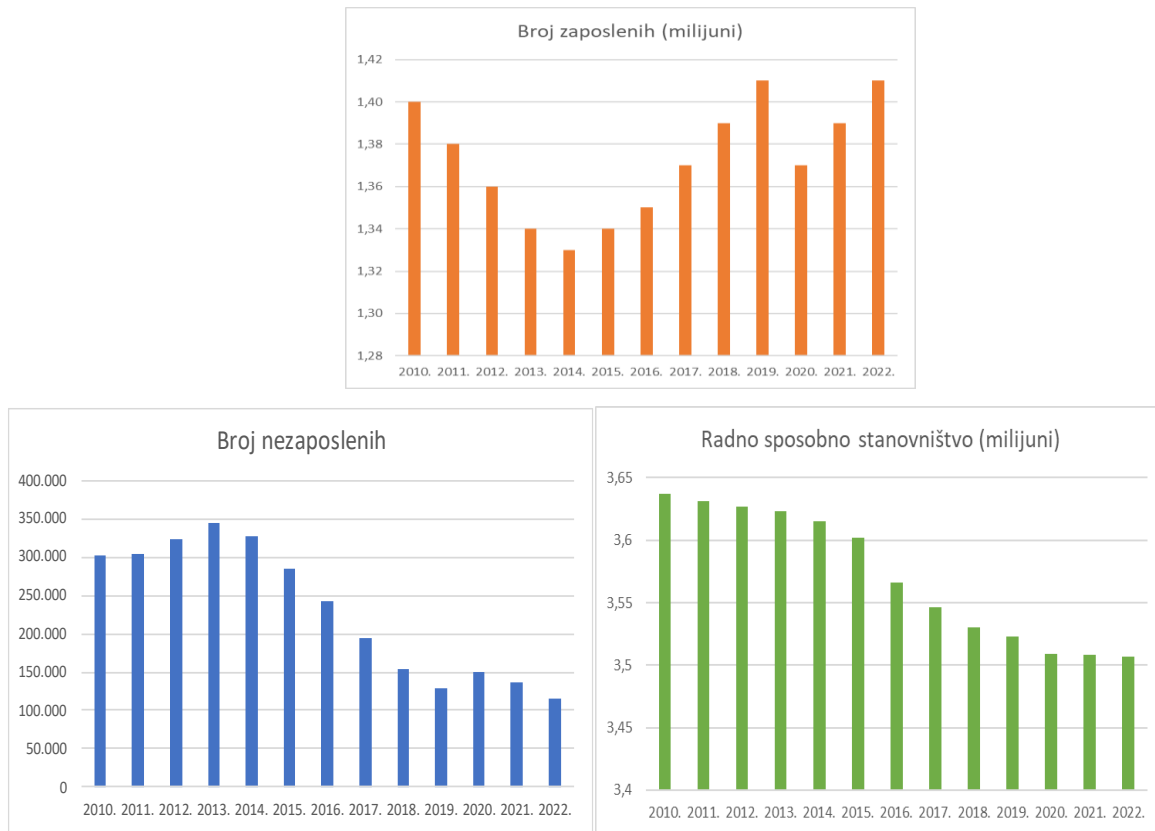
3.2. Stopa nezaposlenosti

U 2024. godini očekuje se da će zaposlenost porasti za 2%, a anketna stopa nezaposlenosti mogla bi se spustiti na 5,8% radne snage. Daljnja ekspanzija gospodarske aktivnosti podržala je nastavak rasta broja zaposlenih osoba u Hrvatskoj na početku 2024. godine, pri čemu je porast bio malo izraženiji nego krajem prethodne godine. Pritom je povećanje broja zaposlenih bilo široko rasprostranjeno. Znatna dio poslodavaca i nadalje prijavljuje nedostatak radnika kao najvažniji ograničavajući činitelj proizvodnje, što je djelomično ublaženo zapošljavanjem stranih radnika i umirovljenika. Snažno zapošljavanje odrazilo se na smanjenje stope registrirane nezaposlenosti, koja je u travnju iznosila 5,6%. U prva tri mjeseca 2024. godine usporio se rast nominalnih i realnih plaća, nakon njihova izraženog povećanja u 2023. godini. No, u travnju 2024. prosječna je plaća iznimno snažno porasla, što je ponajprije rezultat provedene sveobuhvatne reforme sustava plaća u državnim i javnim službama. U određenoj se mjeri ubrzao i porast plaća u ostatku gospodarstva, ali znatno slabijim intenzitetom (HNB, 2024).

Predviđa se da će rast zaposlenosti ostati snažan, iako će se usporavati tijekom razdoblja predviđanja, sa stopom nezaposlenosti koja će doseći nove najniže razine i kontinuiranim pritiskom na realne place. Tržište rada potaknulo je rast plaća, koje su također znatno porasle u realnom iznosu. Značajan priljev radnika iz zemalja izvan EU-a pridonio je smanjenju nedostatka radne snage. Predviđa se da će rast zaposlenosti ostati snažan, iako će se usporavati tijekom razdoblja predviđanja, sa stopom nezaposlenosti koja će doseći nove najniže razine i kontinuiranim pritiskom na realne place (OECD, 2023).

Iduća slika prikazuje statistiku tržišta rada u 2022. godini:

Grafikon 3. Tržište rada u 2022. g

Izvor: DZS

<https://podaci.dzs.hr/hr/podaci/trziste-rada/zaposlenost-administrativni-izvori/>

Socijalni uvjeti i uvjeti na tržištu rada u Hrvatskoj poboljšali su se tijekom posljednjih desetljeća i sada se mogu usporediti sa zemljama OECD-a u mnogim važnim dimenzijama. Nezaposlenost se približila povijesno najnižoj razini, a udio zaposlenih odraslih osoba doseže povijesno visoke razine. Siromaštvo se znatno smanjilo. Nejednakost dohotka općenito je relativno niska, a mreža socijalne sigurnosti se jača. Razlike u zapošljavanju i plaćama između muškaraca i žena manje su nego u mnogim zemljama. Stope poreza na dohodak i doprinosa za socijalno osiguranje manji su teret nego u mnogim zemljama OECD-a (OECD, 2023).

Hrvatsko tržište rada sada se suočava s dva ključna izazova. Prvi je jačanje vještina. Sve veći udio poslodavaca navodi da je zapošljavanje postalo glavno ograničenje, posebno za vještine koje su ključne za napredak digitalizacije Hrvatske i prijelaza na zeleno gospodarstvo. Manje učenika ima za cilj nastaviti napredno obrazovanje i manje ga je odraslih završilo nego u većini zemalja OECD-a. Slabosti u sustavu strukovnog obrazovanja otežavaju prijelaz učenika iz

obrazovanja u posao. Rijetki su odrasli koji se kasnije u životu vraćaju obuci ili obrazovanju. Mnogima slabe vještine iz školovanja čine prekvalifikaciju kasnije u životu većim izazovom (OECD, 2023).

Drugi, povezani ključni izazov je povećanje udjela odraslih u formalnom radu. Radni vijek u Hrvatskoj relativno je kratak, posebno među odraslima s niskim kvalifikacijama koji žive u regijama koje zaostaju u razvoju, a neformalna ili neprijavljena aktivnost i dalje je značajna. Među skupinama, sudjelovanje na tržištu rada zaostaje za zemljama OECD-a među mladim i starijim odraslim osobama, dok je udio žena u najboljoj dobi u zapošljavanju relativno visok. Aktivnim mjerama tržišta rada koje se pružaju putem javne službe za zapošljavanje nedostajalo je kapaciteta da pomognu pojedincima da poboljšaju svoju situaciju zaposlenja i ne zadovoljavaju potrebe, posebno u regijama u Hrvatskoj koje zaostaju u razvoju. Ovi nedostaci u stopama zaposlenosti povećavaju izazov sve manjeg broja radno sposobnog stanovništva nakon desetljeća manjeg rađanja djece i značajnog iseljavanja nakon duboke recesije ranih 2010-ih. Očekuje se da će se broj odraslih u dobi između 25 i 64 godine smanjiti za gotovo jednu četvrtinu između 2020. i 2050., brže od ukupnog stanovništva. Podaci sugeriraju da bi kompromitirana mobilnost radne snage mogla biti jedno od ograničenja većem sudjelovanju radne snage i napredovanju u karijeri. Radnici rjeđe mijenjaju poslove, a oni koji su bez posla manje će se zaposliti nego u mnogim zemljama OECD-a (OECD, 2023). Brojke koje govore o tržištu rada u Republici Hrvatskoj u 2024. g. su iduće:

Slika 1. Statistika tržišta rada

Slika 1. Statistika tržišta rada. Izvor: hzz.hr <https://www.hzz.hr/statistika/>

3.3. Inflacija

Prema prvoj procjeni Eurostata inflacija u Hrvatskoj mjerena harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena (HIPC) se u travnju 2024. usporila na 4,7% (s 4,9% zabilježenih u ožujku), što odražava smanjenje inflacije svih glavnih komponenata osim energije. Usporavanje inflacije bilo je izraženije promatra li se nacionalni indeks potrošačkih cijena (IPC), koji ne obuhvaća potrošnju ne rezidenata i institucionalnih kućanstava. Inflacija mjerena nacionalnim indeksom potrošačkih cijena usporila se s 4,1% u ožujku na 3,7% u travnju. Istovremeno se blago smanjila razlika između inflacije (HIPC) u Hrvatskoj i na razini cijelog euro područja, koja je u travnju ostala nepromijenjena u odnosu na ožujak (2,4%).

Tablica 1. Inflacija u Hrvatskoj, glavne komponente

	Godišnje stope promjene					
	11. 23.	12. 23	1. 24.	2. 24.	3. 24.	4. 24.
Ukupni HIPC	5,5	5,4	4,8	4,8	4,9	4,7
Temeljna inflacija	6,8	6,1	5,2	5,3	5,4	5,2
Energija	-4,1	-0,5	-0,1	1,1	2,1	2,1
Hrana (uključujući alkohol i duhan)	7,7	6,5	6,2	5,5	5,0	4,9
Industrijski proizvodi bez energije	4,6	3,7	2,6	2,3	2,2	1,8
Usluge	8,6	8,1	7,4	7,8	8,0	7,9
Ukupni IPC	4,7	4,5	4,1	4,1	4,1	3,7
Ukupni HIPC - Europodručje	2,4	2,9	2,8	2,6	2,4	2,4

Izvor: [hnb.hr https://www.hnb.hr/-/komentar-o-kretanju-inflacije-u-travnju-2024-](https://www.hnb.hr/-/komentar-o-kretanju-inflacije-u-travnju-2024-)

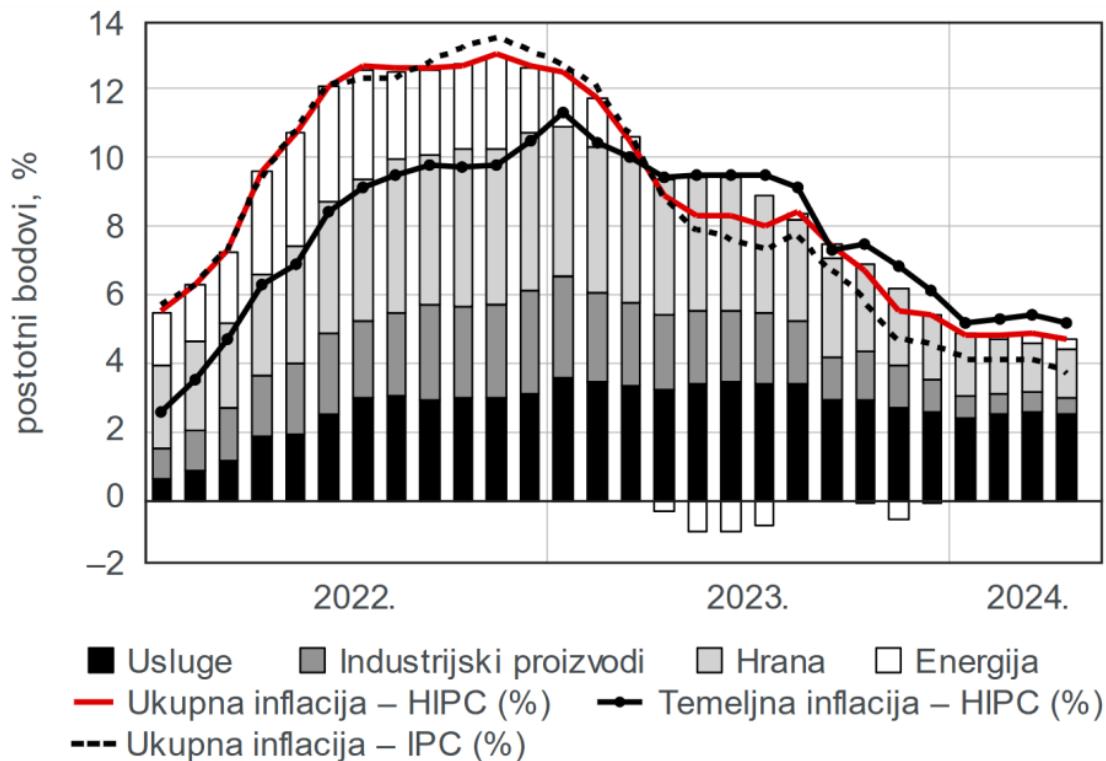
U 2024. očekuje se primjetno snižavanje prosječne godišnje stope inflacije potrošačkih cijena (na 3,8%, s 8,4% u 2023.), uz daljnje usporavanje na 2,6% u 2025. i 2,1% u 2026. Usporavanje inflacije u ovoj godini odražava nekoliko činitelja na djelu: popuštanje uvoznih pritisaka i nizak rast proizvođačkih cijena zahvaljujući nižim cijenama energije, prehrambenih i ostalih sirovina u odnosu na vrhunce zabilježene u 2022. godini te normaliziranju opskrbnih lanaca, potom restriktivan karakter monetarne politike koji se odražava na pooštrene uvjete financiranja, kao i povoljne statističke učinke baznog razdoblja. Pritom usporavanju ukupne inflacije najviše pridonosi znatno niža očekivana temeljna inflacija (koja ne uključuje cijene energije i hrane), a u malo manjoj mjeri i primjetno smanjenje inflacije cijena hrane, dok bi se prosječna godišnja stopa inflacije cijena energije mogla u određenoj mjeri povećati nakon što su cijene energije lani stagnirale. Ipak, temeljna bi inflacija mogla ostati i nadalje povišena kao odraz snažne domaće i inozemne potražnje, pogotovo za uslugama povezanim s putovanjima, snažnog tržišta rada i naglašenog rasta plaća. U 2024. i 2025. očekuje se daljnje usporavanje temeljne inflacije (iako bi se ona mogla zadržati blago iznad ukupne inflacije) i inflacije cijena hrane, dok bi se inflacija cijena energije mogla stabilizirati na malo višoj razini od one ocijenjene za 2024 (HNB, 2024).

Rizici vezani uz ostvarivanje prognozirane inflacije i nadalje su izraženi, ali su uglavnom uravnoteženi. Inflacija bi mogla biti viša od prognozirane u slučaju izrazitijega rasta cijena energenata, prehrambenih i drugih sirovina u uvjetima i nadalje izraženih geopolitičkih napetosti ili djelovanja klimatskih promjena. Ipak, kod temeljne inflacije, osobito inflacije cijena usluga, rizici pretežu blago naviše. Snažno tržište rada te viši rast nominalnih plaća mogao bi se jače i/ili dugotrajnije od očekivanog preliti na potrošačke cijene, poglavito u segmentu cijena usluga. Inflacija bi također mogla nadmašiti projekciju i u slučaju da profiti poduzeća ne nastave donekle kompenzirati utjecaj snažnog rasta plaća. S druge strane, slabiji gospodarski rast i time slabija potražnja, jači učinci restriktivne monetarne politike te izrazitije prelijevanje pada cijena energenata i drugih sirovina na svjetskom tržištu na potrošačke cijene dobara i usluga rizici su koji bi mogli spustiti inflaciju ispod projicirane putanje (HNB, 2024).

Ukupna inflacija pala je s 10,7% u 2022. na 8,4% u 2023., dok je inflacija bez energije i hrane porasla sa 7,6% na 8,8%. Očekuje se da će ukupna inflacija usporiti na 3,5 % u 2024. i 2,2 % u 2025., uglavnom zbog usporavanja cijena prerađene hrane i ne energetske industrijskih proizvoda. Cijene usluga, potaknute povećanjem plaća i snažnom potražnjom potrošača,

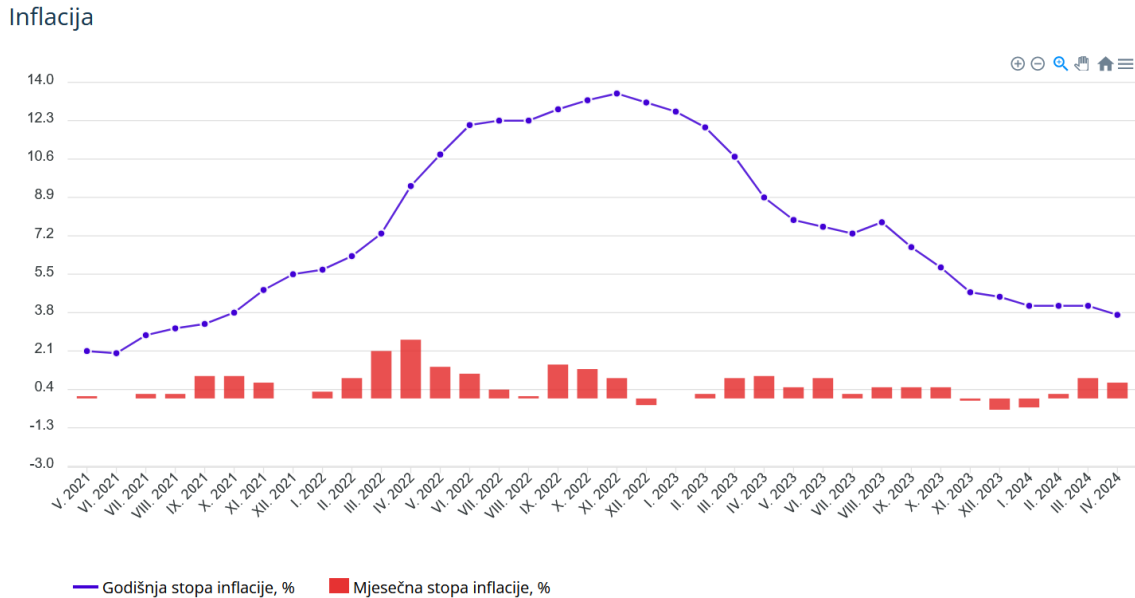
uključujući strane turiste, ostaju najupornija komponenta inflacije. Očekuje se da će inflacija bez energenata i hrane ostati iznad nominalne vrijednosti, na 3,8% u 2024. i 2,8% u 2025. g. (HNB, 2023).

Grafikon 4. Inflacija od 2022. do 2024.

. Izvor: [hnb.hr https://www.hnb.hr/-/komentar-o-kretanju-inflacije-u-travnju-2024-](https://www.hnb.hr/-/komentar-o-kretanju-inflacije-u-travnju-2024-)

Grafikon 5. Inflacija 2024g.

Izvor: *dzs.hr* <https://podaci.dzs.hr/>

Nije moguće precizno procijeniti razinu inflacije da nije došlo do prelaska na euro u Hrvatskoj, budući da izdvajanje učinka iz ostvarene inflacije nije jednostavno. Nekoliko je uzroka promjena cijena u međusobnom djelovanju, a neki se mogu preklapati sa stvarnim učincima prelaska na euro; neki faktori učinka promjene mogu se međusobno pojačavati ili poništavati. Međutim, moguće je utvrditi postoje li empirijski dokazi za promjenu razine cijena koja se ne bi mogla uvjerljivo pripisati nijednom drugom čimbeniku osim prelasku na euro.

3.4. Tečaj

U 2023. deficit opće države povećao se na 0,7% BDP-a. Prihodi su zamjetno porasli zahvaljujući visokoj inflaciji, dobroj turističkoj sezoni i snažnom rastu plaća u javnom i privatnom sektoru. Istodobno su rashodi značajno porasli i potaknuti plaćama, socijalnom pomoći, rashodima za kamate investicijama (Državni zavod za statistiku, travanj 2024).

Očekuje se da će se 2024. deficit opće države povećati na 2,6 % BDP-a jer novi zakon o plaćama u javnom sektoru i mjere socijalne pomoći stvaraju dodatni pritisak na rashode. Prihod od neizravnih poreza trebao bi rasti uz solidan nominalni rast BDP-a i dobru turističku sezonu, dok bi izravni porezi trebali imati koristi od kretanja zaposlenosti i plaća unatoč poreznoj reformi koja

je uvela u siječnju i koja smanjuje prihode. Vlada je produljila neke mjere povezane s energijom do rujna 2024., s očekivanim proračunskim troškom od 0,6 % BDP-a u 2024. nakon 1,9 % u 2023. U 2025. deficit bi trebao ostati na 2,6% BDP-a, budući da je prihod manje podržan inflacijom, dok se tekući i kapitalni rashodi povećavaju unatoč potpunom postupnom ukidanju energetske mjera (Državni zavod za statistiku, travanj 2024).

Unatoč sve većem deficitu, očekuje se da će se omjer duga i BDP-a smanjiti sa 63 % u 2023. na 59,5 % u 2024., zbog snažnog rasta BDP-a i prilagodbi tokova zaliha koje smanjuju dug kako bi se uzelo u obzir financijske transakcije. Potonje uključuje djelomičnu Upotrebu depozitnih rezervi za otplatu dijela duga u 2024. (nakon što su 2023. zabilježeni veći depoziti zbog određenog pred financiranja budućih otplata duga) i računovodstvene transakcije nakon isporuke vojnih zrakoplova koje su plaćene prethodnih godina. Predviđa se da će se u 2025. udio duga manje smanjiti na 59,1% BDP-a jer se nominalni rast BDP-a usporava i prilagodba stanja i tokova smanjuje (HNB, 2023).

U razdoblju 2022. - 2024. prihodi proračuna opće države bit će određeni projiciranim kretanjem gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir i fiskalne učinke provedenog poreznog rasterećenja te sredstva pomoći institucija i tijela EU. To se ponajprije odnosi na sredstva iz prethodnog, ali i novog Višegodišnjeg financijskog okvira te iz Mehanizama za oporavak i otpornost, kojima će se prvenstveno jačati oporavak i otpornost gospodarstva, kao i na sredstva iz Fonda solidarnosti EU, koja će se usmjeriti na sanaciju šteta uzrokovanih potresom. U 2022. prihodi konsolidirane opće države zabilježit će razinu od 51% BDP-a, u 2023. od 50,5% BDP-a, a u 2024. godini razinu od 48,9% BDP-a. Porezi na proizvodnju i uvoz projicirani su temeljem makroekonomskih pretpostavki u srednjoročnom razdoblju te će zabilježiti prosječnu razinu od 20,1% BDP-a. Pritom će se prihodi od poreza na dodanu vrijednost i prihodi od trošarina kretati na prosječnoj razini od 13,9% BDP-a odnosno 4,4% BDP-a. Nadalje, prihodi od tekućih poreza na dohodak i bogatstvo će u promatranom razdoblju bilježiti razinu od 5,7% BDP-a, a udio prihoda od socijalnih doprinosa prosječnu razinu od 12% BDP-a (HNB, 2023).

U 2022. rashodi proračuna opće države projicirani su na razini od 53,6% BDP-a, u 2023. na razini od 54,4% BDP-a, a u 2024. godini na razini od 50,5% BDP-a. Naknade zaposlenima bilježit će prosječnu razinu od 12,8% BDP-a uslijed očekivanog kretanja razine broja zaposlenih državnih i javnih službenika te prava koja proizlaze iz kolektivnih ugovora. Rashodi za intermedijarnu potrošnju kretat će se na prosječnoj razini od 8,5% BDP-a, prije svega zahvaljujući

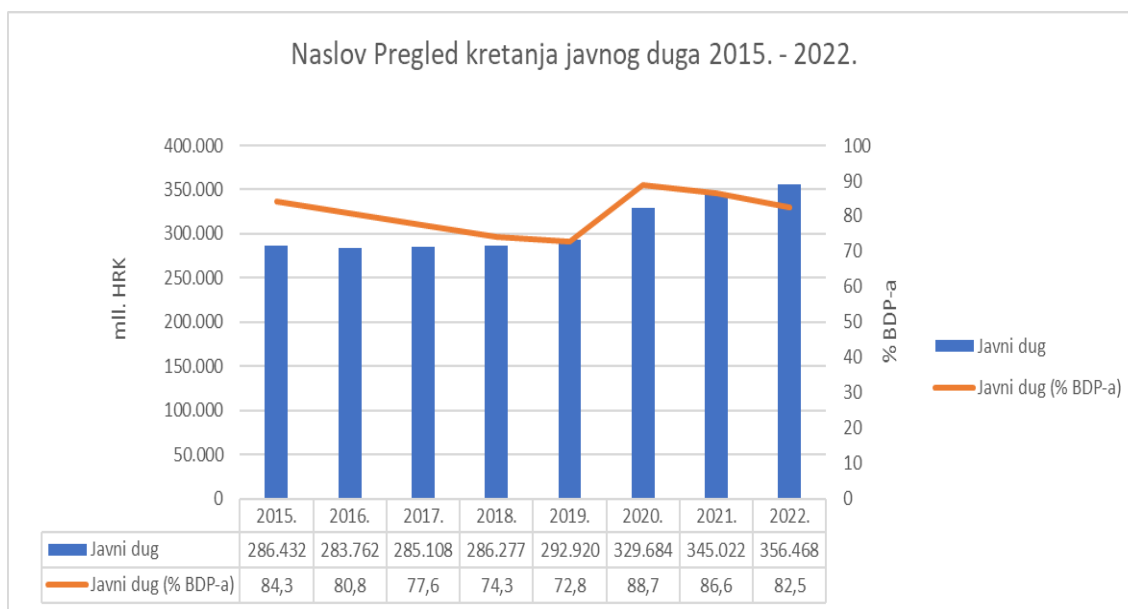
očekivanom kretanju materijalnih rashoda proračunskih korisnika kao i troškova vezanih uz sanaciju šteta od potresa koja će se financirati iz Fonda solidarnosti EU (Vlada Republike Hrvatske, Travanj 2021).

Rashodi za subvencije će od 2022. godine bilježiti razinu od 1,6% BDP-a, čemu će doprinijeti subvencije za isplatu poticaja povlaštenim proizvođačima obnovljivih izvora energije kao i redovne subvencije prema sektoru poljoprivrede, prometa i tržišta rada. Rashodi za dohodak od vlasništva, koji su najvećim dijelom određeni kretanjem rashoda za kamate, bilježit će prosječnu razinu od 1,3% BDP-a u srednjoročnom razdoblju. Socijalne naknade i socijalni transferi kretat će se na prosječnoj razini od 15,6% BDP-a. Pritom je predviđen porast izdvajanja za mirovine kao rezultat indeksacije mirovina i očekivanog kretanja broja umirovljenika, a očekuju se i povećani socijalni transferi prema ustanovama izvan javnog sektora. Ostali rashodi, koji se u glavnini odnose na ostale tekuće i kapitalne transfere, kretat će se na prosječnoj razini od 5,3% BDP-a do kraja projekcijskog razdoblja. Rashodi za bruto investicije u fiksni kapital bilježit će prosječnu razinu od 7,1% BDP-a do kraja 2024. godine (Vlada Republike Hrvatske, Travanj 2021).

Glavnina dospijuća obveza državnog proračuna u razdoblju 2021. - 2024. odnosi se na jedanaest dospijuća obveznica, pri čemu je sedam domaćih, a četiri inozemne. Od domaćih obveznica tri su denominirane u eurima, u iznosu od 2,9 milijardi eura, dok su četiri obveznice denominirane u kunama u ukupnom iznosu od 23,8 milijardi kuna. Inozemna dospijuća odnose se na četiri euro obveznice. Prva euro obveznica u iznosu od 1,5 milijardi dolara dospjela je u ožujku ove godine, druga euro obveznica u iznosu od 1,25 milijarde eura dospijeva u svibnju 2022., treća u iznosu od 1,5 milijardi dolara ima dospijeuće u travnju 2023., dok četvrta u iznosu od 1,75 milijardi dolara dospijeva u siječnju 2024. godine (Vlada Republike Hrvatske, Travanj 2021).

Na strani zajmova, većina dospijuća u promatranom razdoblju odnose se na kredite izdane na domaćem financijskom tržištu te na zajmove međunarodnih financijskih institucija. Tako se ukupna dospijuća zajmova državnog proračuna kreću u iznosu od 7,9 milijardi kuna u 2021., 6,5 milijardi kuna u 2022., 6 milijardi kuna u 2023. te 2,2 milijarde kuna u 2024. godini. Temeljem kretanja fiskalnog salda proračuna opće države očekuje se da će udio javnog duga u BDP-u u 2021. godini zabilježiti smanjenje za 2,2 postotna boda te će iznositi 86,6% BDP-a. Nadalje, u nastavku srednjoročnog razdoblja udio javnog duga u BDP-u nastaviti će se smanjivati za prosječno 3,3 postotna boda godišnje, odnosno na razinu od 82,5% BDP-a u 2022., 79,5% BDP-a u 2023., dok će u 2024. godini iznositi 76,8% BDP-a

Grafikon 6. Pregled kretanja javnog duga 2015. - 2022.

Izvor: Vlada Republike Hrvatske. Program konvergencije Republike Hrvatske za razdoblje 2022. – 2024. Travanj 2021., Republika Hrvatska. str. 37

4. OBILJEŽJA MAKROEKONOMSKE POLITIKE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Idući redovi analiziraju makroekonomske faktore u proteklim godinama te se ispituje efekt utjecaja pandemije na domaće gospodarstvo u međuodnosu sa europskim makroekonomskim i gospodarskim kretanjima.

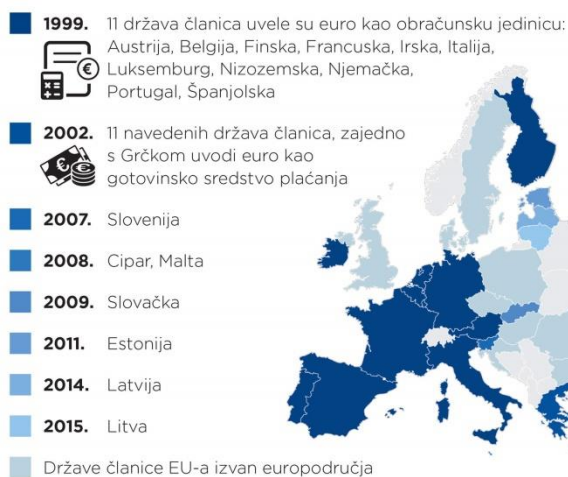
4.1. Komparativna analiza makroekonomskih pokazatelja u razdoblju od 2020.- 2023.

Idući redovi analiziraju utjecajne faktore kao što su pandemija COVID-19, ulazak u eurozonu i prihvaćanje eura tj. zamjena eura kunom.

Euro je valuta koja ujedinjuje većinu država članica Europske unije i svakako se može smatrati značajnim faktorom europske integracije. Euro postaje obračunska jedinica 1. siječnja 1999. godine, u 11 država. Tri godine kasnije, 1. siječnja 2002. godine, novčanice i kovanice eura ušle su u optjecaj u 12 država članica EU-a. Ovo je bila najveća zamjena gotovine u povijesti:

Slika 2. Širenje monetarne unije kroz godine

ŠIRENJE EUROPODRUČJA

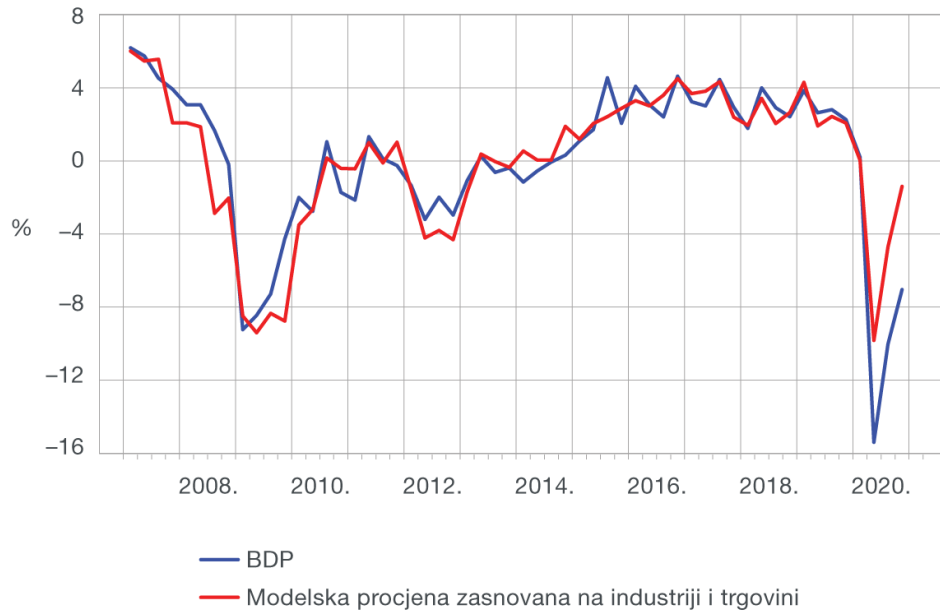

Izvor: euro.hnb.hr

<https://euro.hnb.hr/documents/2070751/2073678/Pitanja+i+odgovori+01.jpg/45d1640b-47f8-461b-8e58-50e248bab1f3?t=1509090110821>

Grafikon daje uvid u kretanje BDP-a u Hrvatskoj u periodu od 2000. do 2015. godine:

Grafikon 7. Kretanje BDP-a Republike Hrvatske u razdoblju 2008.-2020. godine.

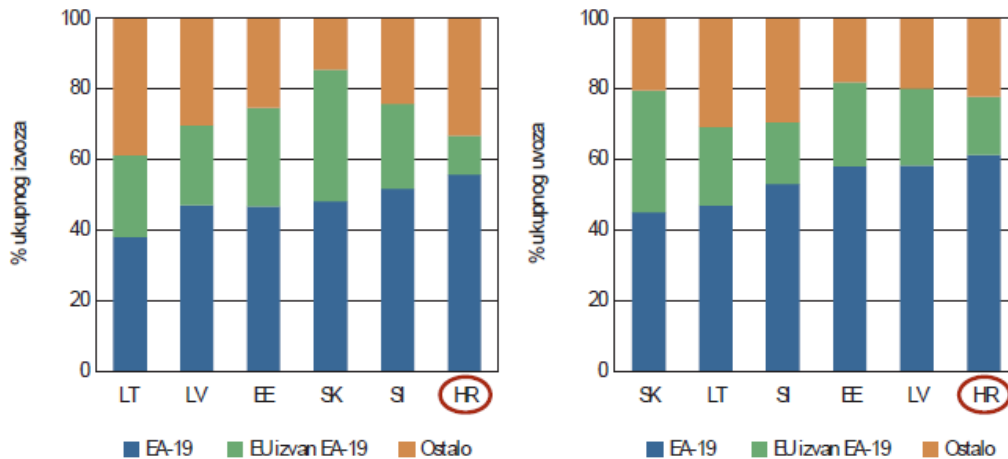
Izvor: Hrvatska Narodna Banka, hnb.hr

<https://www.hnb.hr/documents/20182/3783931/pracenje-bdp-Slika-1.png/7aa9e2bf-2820-e8f1-eb52-d1a3e8a553ad?t=1615554784026>

BDP po stanovniku u Republici Hrvatskoj neprestano se povećavao do 2008. godine, kada je dosegnuta razina od 11.200 eura, što je bila najviša vrijednost u promatranom razdoblju. Nakon 2008. godine, prvenstveno zbog negativnih učinaka globalne ekonomske krize, započelo je smanjenje razine BDP-a po stanovniku, koje je trajalo do 2013. godine. Prvi znakovi oporavka primijećeni su 2015. godine kada je BDP po stanovniku iznosio 10.400 eura, što je pokazalo porast u odnosu na 2014. godinu. S druge strane, prosječna razina BDP-a po stanovniku na razini EU-a u 2015. godini iznosila je 28.800 eura, iz čega je vidljivo zamjetno zaostajanje Republike Hrvatske (Kandžija i sur., 2017).

Grafikon prikazuje raznolikost u strukturi robne razmjene Hrvatske i novih država članica euro područja:

Grafikon 8. Geografska struktura.

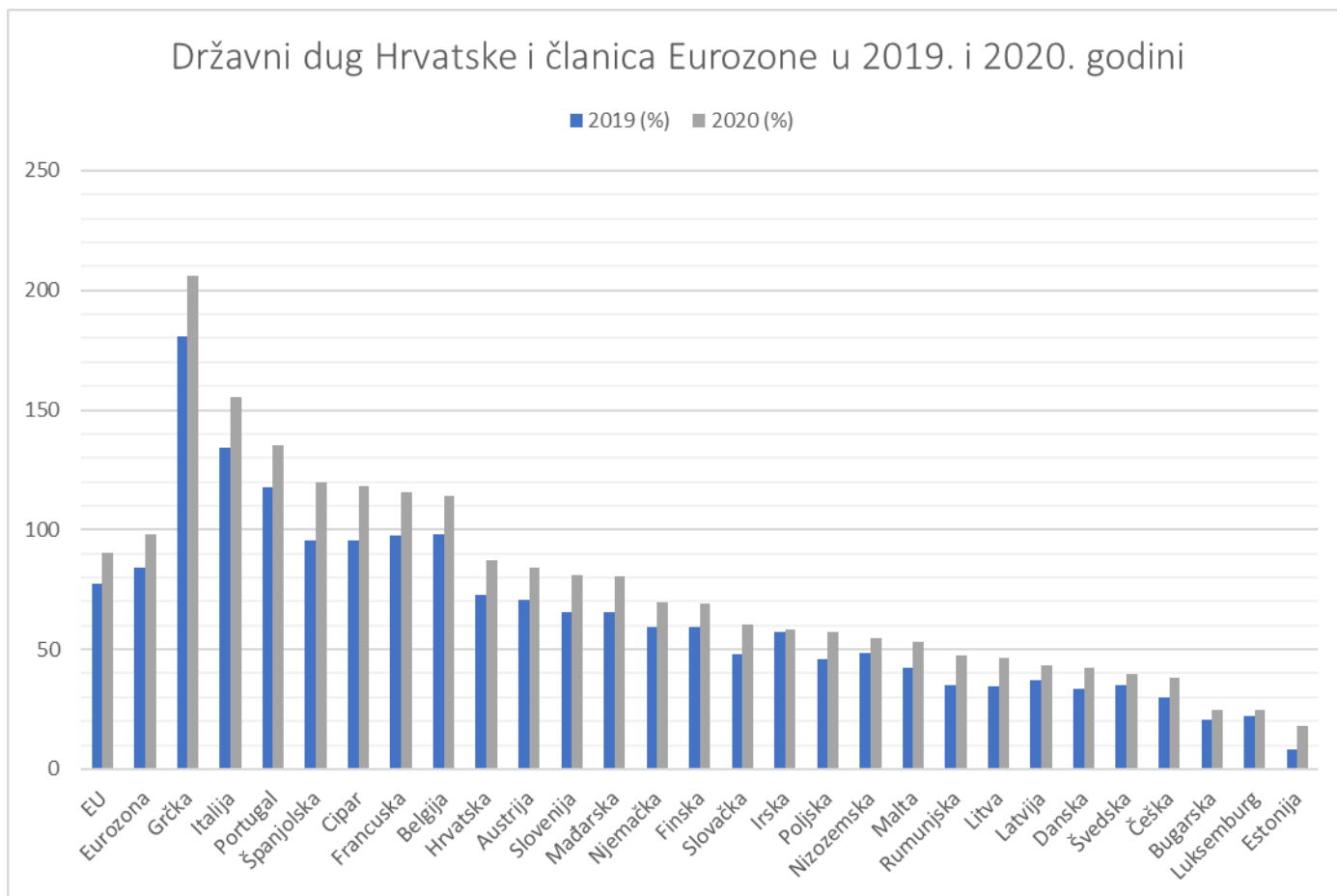
Izvor: Vlada Republike Hrvatske, Hrvatska narodna banka (2018) Strategija za uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj. Republika Hrvatska, Zagreb. str. 10.

Države označene u gornjoj slici sa kojima se uspoređuje Hrvatska su:

- LT – Litva
- LV – Latvija
- EE – Estonija
- SK – Slovačka
- SI - Slovenija
- HR – Hrvatska.

Na uvođenje eura u svakodnevicu Hrvatske određenu težinu ima i akumulacija državnog duga. Vlade Republike Hrvatske ne stvaraju dugoročno održive planove kojima je cilj smanjenje duga. Povećanje državnog duga također utječe na usporeniji proces primanja Hrvatske u Eurozону. Grafikon 3. prikazuje stupanj povećanja državnog duga u Hrvatskoj i uspoređuje ga sa ostalim članicama Eurozone u 2019. i 2020. godine:

Grafikon 9. Državni dug Hrvatske i članica Eurozone u 2019. i 2020. g.

Izvor: Eurostat, europa.eu https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_finance_statistics#Government_debt

U EU se omjer državnog duga u BDP-u povećao sa 77,5% krajem 2019. Na 90,7% krajem 2020. godine, dok se u Eurozoni povećao s 83,9% na 98,0%. Ukupno je četrnaest država članica EU na kraju 2020. godine prijavilo omjer duga iznad 60% BDP-a: najveći je zabilježila Grčka (205,6%), slijede Italija (155,8%), Portugal (133,6%), Španjolska (120,0%), Cipar (118,2%), Francuska (115,7%) i Belgija (114,1%). Najniži omjeri državnog duga u BDP-u zabilježeni su u Estoniji (18,2%), Luksemburgu (24,9%), Bugarskoj (25,0%), Češkoj (38,1%), Švedskoj (39,9%), Danskoj (42,2%) i Latviji (43,5%). Vidljivo je kako Hrvatska ima povećanje u 2019. i 2020. godini iznad dozvoljene granice.

Nezaposlenost u eurozoni ostala je stabilna u veljači na 6,5% tokom 2024. godine, iako se očekivalo da će godišnja inflacija pasti s 2,6% na 2,4%, prema izvješćima koje je početkom godine

objavila Eurostat, statistička agencija Europske unije. Iako je agencija izvijestila da je oko 13,2 milijuna kvalificiranih radnika i dalje nezaposleno, stopa za veljaču 2024. g. odražava najnižu stopu u najmanje 12 godina vođenja evidencije. Nezaposlenost je dosegla vrhunac u EU od 12,2% u lipnju 2013. prije nego što je u travnju 2020., neposredno prije pandemije Covida-19, stalno padala na 7,2%. Zatim je u rujnu 2020. dosegnuo petogodišnji maksimum od 8,2% prije nego što je ponovno pao u drugom kvartalu 2021. g. (Eurostat, 2024a).

Prema Eurostatu, stopa nezaposlenosti znatno je viša među mladima, što predstavlja 14,6% radnika mlađih od 25 godina. Među spolovima, žene svih dobnih skupina imaju veću vjerojatnost da će biti nezaposlene od muškaraca s razlikom od 0,8%. Španjolska i Grčka predvode regiju sa stopama nezaposlenosti od 11,5% odnosno 11%, dok su Češka i Poljska imale najniže stope od 2,6% odnosno 2,9%. Ispodprosječne stope zabilježene su i u Belgiji, Bugarskoj, Njemačkoj, Irskoj, Hrvatskoj, Cipru, Luksemburgu, Mađarskoj, Malti, Nizozemskoj, Austriji, Poljskoj, Rumunjskoj, Sloveniji i Slovačkoj. U međuvremenu, iznadprosječnu nezaposlenost bilježe Danska, Estonija, Francuska, Italija, Latvija, Litva, Portugal, Finska i Švedska (Eurostat, 2024a).

Eurostat definira nezaposlene osobe kao osobe u dobi od 15 do 74 godine koje su bez posla, mogu započeti s radom unutar sljedeća dva tjedna i aktivno su tražile posao u nekom trenutku tijekom posljednja četiri tjedna.

Očekivalo se da će inflacija u eurozoni u ožujku 2024. iznositi 2,4%, što je pad s 2,6% mjesec dana ranije. Usluge su i dalje najveći doprinos godišnjoj inflaciji i zadržale su stopu od 4%, ali hrana, alkohol i duhan pali su s 3,9% u veljači na 2,7% u ožujku. Stopa inflacije za neenergetske industrijske proizvode pala je 0,5% od veljače do ožujka, dok je stopa inflacije za energiju porasla na -1,8% u ožujku s -3,7% u veljači. Godišnja stopa inflacije ostaje iznad 4% u Estoniji, Hrvatskoj i Austriji, dok je iznad prosjeka u Belgiji, Grčkoj, Španjolskoj, Luksemburgu, Malti, Nizozemskoj, Portugalu, Sloveniji i Slovačkoj. Litva ima najnižu godišnju stopu inflacije u regiji od 0,3%, dok su Njemačka, Irska, Francuska, Italija, Cipar, Latvija i Finska također ispod prosjeka (Eurostat, 2024b).

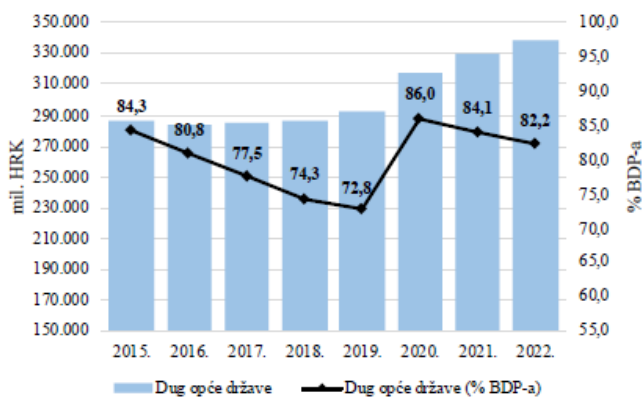
Za prilagodbu svim tim izazovima i za iskorištavanje svih svojih potencijala, da bi mogla uskladiti napore svih javnih politika, Hrvatska već danas treba imati jasnu viziju svog budućeg razvoja i definirati ciljeve koje želi postići do 2030. Osim toga, kao članica Europske unije, Hrvatska odsad na raspolaganju ima izdašna europska sredstva koja će biti važna poluga u

ostvarivanju tih ciljeva. No to iziskuje jasan okvir i kvalitetno višegodišnje planiranje, kako bi se prednosti članstva u Europskoj uniji mogle što bolje iskoristiti (Vlada Republike Hrvatske, 2021).

U tu svrhu, Vlada je 2018. godine započela s izradom Nacionalne razvojne strategije do 2030. kao krovnog dokumenta i sveobuhvatnog akta strateškog planiranja kojim se dugoročno usmjerava razvoj društva i gospodarstva u svim važnim pitanjima za Hrvatsku, koja time prvi put od stjecanja neovisnosti, dobiva okvir za razvoj u narednom desetljeću. Dokument se temelji na konkurentskim gospodarskim potencijalima Hrvatske te na prepoznatim razvojnim izazovima na regionalnoj, nacionalnoj, europskoj i globalnoj razini. Elemente strateškog okvira čine vizija Hrvatske u 2030. godini, razvojni smjerovi i strateški ciljevi. Zbog prijetnje zdravlju čovječanstva i nesagledivih posljedica za svjetsko gospodarstvo, pandemija i globalna gospodarska kriza postale su središnje teme društvenog, ekonomskog i političkog razvoja svake zemlje, pa tako i Hrvatske (Vlada Republike Hrvatske, 2021).

Iako su makroekonomski pokazatelji do izbijanja pandemije bili pozitivni, postoji potencijal za značajnim iskorakom. Hrvatski životni standard dosegao je 2019. godine 64.8 % prosjeka Europske unije, no izostalo je znatnije smanjenje razvojnog jaza i zaostajanje za europskim prosječnim dohotkom. Iduća slika prikazuje javni dug Hrvatske:

Grafikon 10. Kretanje javnog duga u Hrvatskoj 2015. – 2022.

Izvor: Vlada Republike Hrvatske. Nacrt prijedloga Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine. Republika Hrvatska, Zagreb. str. 4.

4.2. Utjecaj članstva u Eurozoni na makroekonomsku politiku RH

Ulazak Republike Hrvatske u Eurozonu 1. siječnja 2023. značajno je oblikovao njezinu makroekonomsku politiku, donoseći brojne promjene, prednosti, ali i izazove. Ovaj korak, dugogodišnji cilj Hrvatske, predstavljao je završni korak u integraciji u europske ekonomske strukture, sa značajnim posljedicama na monetarnu, fiskalnu i financijsku politiku zemlje. Naime, pristupanjem Eurozoni, Republika Hrvatska je napustila nacionalnu valutu kunu te prešla na euro, što je značilo kraj vođenja samostalne monetarne politike. To je ojačalo stabilnost tečaja i eliminiralo valutni rizik povezan s kunom, osobito važan za visoko euriziranu ekonomiju poput Hrvatske, gdje su već prije uvođenja eura značajan dio kredita i depozita bili vezani uz euro (Tajnikar, Došenović Bonča, Rubinić, 2023).

Naime, prije uvođenja eura, valutni rizik bio je jedan od glavnih izvora nesigurnosti za hrvatske poslovne subjekte, građane i investitore, jer je većina duga (i privatnog i javnog) bila denominirana u eurima, dok su se prihodi i štednja uglavnom vodili u kunama. Takav je nesrazmjer stvarao osjetljivost gospodarstva na fluktuacije tečaja.

Glede valutne strukture hrvatskog duga prije uvođenja eura, valja napomenuti kako je prema podacima iz 2022. godine, više od 70% javnog duga Hrvatske bilo denominirano u eurima, što je značilo da je svaka promjena tečaja imala neposredan utjecaj na trošak servisiranja duga. Slično tome, velik dio kredita koji su uzimali privatni sektor, poduzeća i kućanstva bio je u eurima, zbog čega su tečajne fluktuacije direktno utjecale na zaduženost. U trenutku kada je kuna slabila u odnosu na euro, dugovi su postajali teže za podmiriti, što je povećavalo financijske pritiske na gospodarstvo. Taj rizik je sada eliminiran, čime je Hrvatska postala manje ranjiva na vanjske šokove vezane uz tečajne promjene (Fabreque, 2023).

Što se tiče smanjenja valutnog rizika nakon uvođenja eura, treba napomenuti kako je valutni rizik između Hrvatske i njezinih glavnih trgovinskih partnera (zemalja Eurozone) praktički nestao.

Više od 60% hrvatskog izvoza i 70% uvoza odvija se unutar Eurozone, što znači da sada trgovinski odnosi nisu opterećeni fluktuacijama tečaja (ECB Economic Bulletin, 2022). Upravo je ovo smanjenje rizika posebno važno za poduzeća koja posluju s inozemstvom, jer sada mogu planirati svoje troškove i prihode dugoročno s većom preciznošću.

Jedan od najvažnijih učinaka smanjenja valutnog rizika za Republiku Hrvatsku jest značajno smanjenje kamatnih stopa na domaćem tržištu. Prema izvješću Europske središnje banke, već u prvoj polovici 2023. godine, kamatne stope na dugoročne državne obveznice pale su za više

od 100 baznih bodova u odnosu na razdoblje prije uvođenja eura (ECB Economic Bulletin, 2022). To je izravno smanjilo troškove zaduživanja za hrvatsku vladu, ali i za poduzeća i kućanstva koja sada uživaju povoljnije uvjete kreditiranja.

Također, pristupanje Eurozoni omogućilo je Republici Hrvatskoj pristup likvidnosti Europske središnje banke (ECB), čime je osigurana stabilnost financijskog sustava u kriznim situacijama. Međutim, gubitak monetarnog suvereniteta značio je da Hrvatska više ne može koristiti monetarnu politiku, poput prilagodbe kamatnih stopa, kao alat za stabilizaciju gospodarstva. Sada Hrvatska ovisi o politici ECB-a, što može biti izazov u slučaju kada su domaće ekonomske potrebe drugačije od šireg europskog konteksta (Bukovšak, Ćudina, Pavić, 2017; BNP Paribas, The Economis Research Portal, n./d.).

Treba napomenuti kako se jedna od najvećih promjena u makroekonomskoj politici odnosi na fiskalnu politiku. Članstvom u Eurozoni, Republika Hrvatska je obvezna pridržavati se strogih fiskalnih pravila unutar Pakta o stabilnosti i rastu, koja uključuju ograničenja na proračunski deficit i javni dug. Iako su ta pravila osmišljena kako bi se osigurala dugoročna fiskalna održivost, ona također ograničavaju fleksibilnost u vođenju ekspanzivne fiskalne politike u trenucima kada bi stimuliranje domaće potrošnje moglo biti nužno za poticanje gospodarskog rasta (Bukovšak, Ćudina, Pavić, 2017).

Unatoč navedenom, euro također smanjuje troškove financiranja za Republiku Hrvatsku, jer ulagači smatraju članstvo u Eurozoni sigurnim signalom stabilnosti. Smanjenje kamatnih stopa na zaduživanje pozitivno je utjecalo na proračunske troškove, omogućujući veću učinkovitost javnih financija (Tajnikar, Došenović Bonča, Rubinić, 2023).

Glede financijske integracije i povjerenje investitora, treba objasniti sljedeće. Naime, jedna od ključnih koristi za Hrvatsku nakon ulaska u Eurozonu jest jača integracija u financijske tokove Europske unije. Ukidanje valutnog rizika potaknulo je međunarodne investitore na veće povjerenje u hrvatsko tržište. Euro kao valuta donosi stabilnost i sigurnost, čime se poboljšava kreditni rejting zemlje, smanjuje premija rizika, a time i trošak zaduživanja na međunarodnim tržištima (BNP Paribas, The Economic Research Portal, n./d.; Bukovšak, Ćudina, Pavić, 2017).

Financijska integracija također omogućava lakši pristup kapitalu, jer banke i druge financijske institucije sada mogu poslovati bez valutnog rizika i složenih valutnih prilagodbi, što čini hrvatsko gospodarstvo atraktivnijim za strane investitore (Bukovšak, Ćudina, Pavić, 2017).

Ulazak u Eurozonu donosi i izazove povezane s vođenjem protucikličke makroekonomske politike. Bez vlastite valute, Hrvatska više ne može koristiti devaluaciju kao alat za poticanje izvoza ili smanjenje uvoza u kriznim razdobljima. Ova činjenica posebno dolazi do izražaja u trenucima vanjskih šokova, kada članice Eurozone nemaju fleksibilnost u prilagodbi monetarne politike specifičnim nacionalnim potrebama (Tajnikar, Došenović Bonča, Rubinić, 2023).

Iako članstvo u Eurozoni donosi veću stabilnost, utjecaj europskih institucija na gospodarske cikluse može biti problematičan ako fiskalna politika nije dovoljno prilagođena. Kako je Hrvatska izložena velikim sezonskim fluktuacijama zbog turizma, upravljanje makroekonomskom politikom zahtijeva usklađivanje s općom politikom Eurozone (Tajnikar, Došenović Bonča, Rubinić, 2023).

Hrvatska se suočava s izazovima u vođenju protucikličke makroekonomske politike otkako je ušla u Eurozonu, jer više nema mogućnost prilagodbe vlastite monetarne politike putem devaluacije valute, kao što je već rečeno. Gubitak tog alata smanjuje fleksibilnost u odgovoru na vanjske šokove i krize, što posebno dolazi do izražaja u trenucima ekonomskih oscilacija, poput pandemije COVID-19 ili geopolitičkih napetosti. Hrvatska sada ovisi o zajedničkoj monetarnoj politici Europske središnje banke (ECB), čija pravila ne mogu uvijek adekvatno odgovoriti na specifične potrebe manjih ekonomija poput Hrvatske (Drezgić, 2014).

Kao dio Eurozone, Hrvatska mora osloniti svoje prilagodbe na fiskalnu politiku, koja postaje glavni alat za ublažavanje cikličkih oscilacija. Fiskalna politika u Hrvatskoj pokazuje da tijekom ekonomske ekspanzije često ima pro-ciklički karakter, što znači da vlada povećava potrošnju, dok se u recesiji ponaša protuciklički kako bi potaknula gospodarsku aktivnost smanjenjem poreza i povećanjem potrošnje. No, visoka razina javnog duga (69% BDP-a) ograničava prostor za takve intervencije (IMF Country Report, 2023).

Nadalje, sektor turizma, koji čini oko 20% hrvatskog BDP-a, dodatno pogoršava cikličke fluktuacije, jer generira velike sezonske oscilacije. U ljetnim mjesecima dolazi do značajnog porasta gospodarske aktivnosti, dok tijekom zime ta aktivnost pada, čineći fiskalnu politiku izazovnom za održavanje stabilnosti (IMF Country Report, 2023).

Posljednjih godina Hrvatska je primijenila mjere fiskalne konsolidacije kako bi smanjila proračunski deficit, što je dovelo do stabilizacije javnih financija. Međutim, makroekonomski izazovi ostaju u vezi s vođenjem učinkovite protucikličke politike, posebno u kontekstu vanjskih šokova, kao što su rastuće cijene energije i globalne krize (Drezgić, 2014).

Proizlazi kako je članstvo u Eurozoni donijelo Hrvatskoj stabilnost, ali je također ograničilo fleksibilnost u vođenju protucikličke makroekonomske politike. U budućnosti, Hrvatska će morati dodatno jačati fiskalne kapacitete i provoditi strukturne reforme kako bi učinkovito odgovorila na ekonomske fluktuacije unutar Eurozone.

Također, članstvo u Eurozoni poboljšalo je kreditni rejting Hrvatske i smanjilo valutni rizik, no ipak treba napomenuti kako gubitak monetarnog suvereniteta predstavlja značajan izazov u pogledu vođenja fleksibilne makroekonomske politike. Iako se financijska integracija i stabilnost jačaju, Hrvatska će morati nastaviti raditi na prilagodbi svoje fiskalne politike kako bi učinkovito upravljala gospodarskim ciklusima unutar Eurozone

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu učinjena je analiza najvažnijih makroekonomskih faktora, koji uključuju BDP, nezaposlenost, inflaciju te valutni tečaj s ciljem da se prikaže trenutna slika gospodarstva Republike Hrvatske. Rezultati analize pokazuje kako makroekonomski faktori iskazuju rast tokom zadnjih godinu dana. BDP je u protekloj 2023. godini porastao je za 3,1%. Ovaj se porast javlja zbog povećanja potrošnje kućanstava (potrošačke košarice) i države, veće investicijske aktivnosti i pozitivnog razvoja neto izvoza. BDP će u 2024 prema prognozama porasti na 3,3% sa 3,1% Ukupna inflacija pala je s 10,7% u 2022. na 8,4% u 2023., a očekivanja su da će inflacija dodatno usporiti tokom 2025. godine, a rast BDP-a će se za 2,9% smanjiti tijekom sljedeće godine, zbog sporijeg povećanja plaća u javnom i privatnom sektoru.

U 2024. godini očekuje se da će zaposlenost porasti za 2%, a anketna stopa nezaposlenosti mogla bi se spustiti na 5,8% radne snage, predviđa se snažan rast zaposlenosti u 2024. Godini, iako će usporavati tijekom razdoblja promatranja, sa stopom nezaposlenosti koja će doseći nove najniže razine i konstantnim pritiskom na realne plaće. Fiskalna politika bila je jedna od najvećih promjena u makroekonomskoj politici. Republika Hrvatska članstvom u Eurozoni dužna je pridržavati se strogih fiskalnih pravila unutar Pakta o stabilnosti i rastu koja uključuju ograničenja na proračunski deficit i javni dug, koja su osmišljena kako bi se održala dugoročna fiskalna održivost. Članstvom u Eurozoni Republici Hrvatskoj omogućen je pristup likvidnosti ESB-a, što znači da je osigurana stabilnost financijskog sustava u situacijama krize.

Ne smije se zaboraviti kako je pandemija ostavila značajan trag na gospodarska kretanja u protekle dvije godine. Mnogo stabilnije države od Hrvatske se nisu uspjele oduprijeti tržišnim fluktuacijama i ekonomskim nestabilnostima uzrokovanim pandemijom, a potom i ratom između Rusije i Ukrajine. Iako je veoma upitno kako će tržište i građani reagirati na uvođenje eura na dugoročno, trenutni su rezultati relativno stabilni. Mora se ipak napomenuti, prosječna primanja u Hrvatskoj su u padu, a siromaštvo se povećava iz godine u godinu. Nejednakost se kreće u srednjim vrijednostima kada ih se uspoređi sa više članica EU.

U zadnjem dijelu rada napravljen je osvrt na uvođenje eura kao službene valute u Republici Hrvatskoj i utjecaj tog događaja na makroekonomsku politiku. Može se zaključiti da euro kao službena valuta donosi koristi kao i određene troškove, ali troškovi su uglavnom kraćeg roka, dok su koristi svakako dugoročne. U radu se analiziraju makroekonomski pokazatelji, istražili su se

učinci i važnost koju ostvaruju na Hrvatsku ekonomiju. Trenutni makroekonomski pokazatelji u Republici Hrvatskoj ukazuju na izazove i napredak zemlje u procesu poboljšanja stanja u gospodarstvu.

IZJAVA O AUTORSTVU

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

Bana Josipa Jelačića 22/a, Čakovec

IZJAVA O AUTORSTVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, internetskih i drugih izvora) bez pravilnog citiranja. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom i nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, IVANA PLANTAR ŠPANIC (ime i

prezime studenta) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću,

izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog rada pod naslovom

ANALIZA MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA U

REPUBLICI HRVATSKOJ

te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

Ivana Plantar Španić
(vlastoručni potpis)

LITERATURA

1. Andabaka, A. i sur., (2024), *Gospodarstvo Hrvatske*. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
2. Bjørnskov, C. i sur., (2006), Cross-country determinants of life satisfaction: Exploring different determinants across groups in society. KOF Working Papers, No. 145, ETH Zurich, KOF Swiss Economic Institute, Zurich. <https://doi.org/10.3929/ethz-a-005277706> (Datum pristupa: 4.9.2024.)
3. Borooah, V. K., (2006), How much happiness is there in the world? A cross-country study. *Applied Economics Letters*, 13, 483–488.
4. Cariolle, J.; Goujon, M., (2015), Measuring macroeconomic instability: A critical survey illustrated with exports series. *Journal of Economic Surveys*, February 2015. DOI: 10.1111/joes.12036
5. Cariolle, J., (2012), Measuring macroeconomic volatility: Applications to export revenue data, 1970-2005. Working Paper No. I14, “Innovative Indicators” series, March 2012.
6. Čavrak, V., (2020), Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
7. DiTella, R.; MacCulloch, R., (2006), Some uses of happiness data in economics. *Journal of Economic Perspectives*, 20 (1-Winter), 25-46.
8. Državni zavod za statistiku, (2024), Izvješće o proceduri prekomjernoga proračunskog manjka i razini duga opće države, travanj 2024. DZS.hr. <https://podaci.dzs.hr/2024/hr/77007> (Datum pristupa: 6.9.2024.)
9. Eurostat, (2024), Unemployment statistics. Europa.eu, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Unemployment_statistics#Unemployment_in_the_EU_and_the_euro_area (Datum pristupa: 6.9.2024.)
10. Eurostat. (2024), Annual inflation stable at 2.4% in the euro area, Europa.eu. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-euro-indicators/w/2-17052024-ap> (Datum pristupa: 6.9.2024.)
11. Gomez-Balcacer, L. i sur., (2023), The importance of different forms of social capital for happiness in Europe: A multilevel structural equation model (GSEM). *Applied Research in*

- Quality of Life, 18(1), 601–624, <https://doi.org/10.1007/s11482-022-10097-1> (Datum pristupa: 6.9.2024.)
12. Government of the Republic of Croatia and the Croatian National Bank, (2018), Strategy for the adoption of the euro in the Republic of Croatia. Republic of Croatia, Zagreb.
 13. HNB, (2023), Makroekonomska kretanja i prognoze. Godina VIII, broj 15, prosinac 2023. Zagreb.
 14. Hrvatska Narodna Banka, (2020), Zamjenica guvernera o ulasku Hrvatske u europski tečajni mehanizam. HNB.hr, <https://www.hnb.hr/-/zamjenica-guvernera-o-ulasku-hrvatske-u-europski-tecajni-mehanizam> (Datum pristupa: 4.9.2024.)
 15. HNB, (2024), Sažetak proljetne makroekonomske projekcije HNB-a za Hrvatsku – lipanj 2024, HNB.hr, <https://www.hnb.hr/analize-i-publikacije/makroekonomske-projekcije> (Datum pristupa: 4.9.2024.)
 16. Ježovita, A., (2013), Povezanost financijskih pokazatelja najvećih poduzeća i makroekonomskih indikatora u uvjetima recesije u Republici Hrvatskoj, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu, Vol. 11 No. 1.
 17. Kandžija, V. i sur., (2017), Accession of the Republic of Croatia to the European economic and monetary union, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, No. Special Issue.
 18. Krueger, D., (2009), Makroekonomika. Kolovoz 2009, Katedra za ekonomiju, Sveučilište u Pennsylvaniji.
 19. Marinković, S. i sur., (2018), EU enlargement: Do the economics of regional integration matter?, Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci: Časopis za ekonomsku teoriju i praksu, Vol. 36 No. 2.
 20. Mahović Komljenović, M.; Lulić Stipetić, J., (2022), Uvođenje eura kao službene valute. Financije i pravo, Vol. 10, Br. 1. Pristup: 04.09.2024. URL: 412536 (srce.hr).
 21. Mauro, P.; Becker, T., (2006), Output drops and the shocks that matter. IMF Working Papers, International Monetary Fund, WP/06/172.
 22. N26. (2021), How COVID-19 has impacted the European economy, N26.com. <https://n26.com/en-eu/blog/how-covid-19-has-impacted-the-european-economy> (Datum pristupa: 9.9.2024.)

23. OECD, (2023), OECD Economic Surveys: Croatia 2023. OECD Publishing, Paris.
<https://doi.org/10.1787/4f945053-en> (Datum pristupa: 9.9.2024.)
24. Perry, G. i sur. (2008). Fiscal Policy, Stabilization, and Growth. The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank.
25. Program konvergencije Republike Hrvatske za 2020. i 2021. godinu, (2020), str. 5. Europa.eu. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european-semester-convergence-programme-croatia_hr.pdf (Datum pristupa: 6.9.2024.)
26. RTL, (2021), Gospodarstvo eurozone pati od dvostruke recesije dok se utjecaj pandemije nastavlja, RTL.hr, <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/svijet/eu/4025880/eurozona-pati-od-dvostruke-recesije-dok-se-utjecaj-pandemije-nastavlja/> (Datum pristupa: 9.9.2024.)
27. Vlada Republike Hrvatske, (2021), Nacrt prijedloga Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, Republika Hrvatska, Zagreb.

PRILOZI

Slika 1. Statistika tržišta rada.....	17
Slika 2. Širenje monetarne unije kroz godine.	25
Grafikon 1. Teorijska krivulja pandemije i krivulja recesije..	12
Grafikon 2. Makroekonomski model uklanjanja krize COVID-19.	13
Grafikon 3. Tržište rada u 2022. g.	16
Grafikon 4. Inflacija od 2022. do 2024.....	20
Grafikon 5. Inflacija 2024. g.....	21
Grafikon 6. Pregled kretanja javnog duga 2015. - 2024.	24
Grafikon 7. Kretanje BDP-a Republike Hrvatske u razdoblju 2008.-2020. godine.	26
Grafikon 8. Geografska struktura.	27
Grafikon 9. Državni dug Hrvatske i članica Eurozone u 2019. i 2020. g.	28
Grafikon 10. Kretanje javnog duga u Hrvatskoj 2015. – 2022.....	30
Tablica 1. Inflacija u Hrvatskoj, glavne komponente.	18